

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Факультет туризму

Кафедра туризмознавства і краєзнавства

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр»

на тему: «**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО**

ВЕЛОТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ ДОСВІДУ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ

РОЗВИТКУ ВЕЛОРУХУ В КРАЇНАХ ЄС»

Виконав: студент II курсу, групи Тм-21
спеціальності 242 «Туризм і рекреація»
(шифр і назва спеціальності)

Ковташ Василь
(прізвище та ініціали студента)

Керівник: к.і.н., доц. Вичівський П.П
(прізвище та ініціали)

Рецензент: к.і.н., доц. Новосьолов О.В.
(прізвище та ініціали)

Івано-Франківськ - 2025 р.

АНОТАЦІЯ

Магістерська робота присвячена дослідженню перспектив розвитку українського велотуризму з урахуванням досвіду реалізації стратегій розвитку велоруху в країнах Європейського Союзу. У роботі розкрито сутність та значення велотуризму як сучасного напрямку активного та екологічного туризму, що поєднує рекреаційні, спортивні, пізнавальні та соціальні аспекти.

Проаналізовано основні тенденції розвитку велотуризму в країнах ЄС, зокрема у Нідерландах, Німеччині, Данії, Польщі та Чехії, де створено ефективну інфраструктуру для велосипедистів, розроблено національні стратегії розвитку велоруху, налагоджено міжрегіональні веломаршрути та системи туристичних сервісів. Особливу увагу приділено ролі державної політики, місцевого самоврядування та громадських ініціатив у забезпеченні сталого розвитку велосипедного туризму.

Ключові слова: велотуризм, сталий туризм, інфраструктура, європейський досвід, стратегія розвитку, екологічний транспорт, туризм в Україні.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ВЕЛОТУРИЗМУ	
1.1. Поняття та сутність велотуризму.....	7
1.2. Основні підходи до класифікації велотуризму.....	13
1.3. Досвід організації веломаршрутів у різних регіонах України.....	21
РОЗДІЛ 2. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ВЕЛОТУРИЗМУ	
2.1. Основні стратегії розвитку велоруку в країнах ЄС.....	27
2.2. Кращі практики організації веломаршрутів, інфраструктури та сервісів для велосипедистів (Нідерланди, Данія, Німеччина, Франція, Чехія).....	33
2.3. Впровадження цифрових технологій у велотуризмі (мобільні додатки, інтерактивні карти, онлайн-бронювання).....	38
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВЕЛОТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	
3.1. Огляд наявної велоінфраструктури та популярних веломаршрутів в Україні.....	44
3.2. Можливості адаптації європейського досвіду розвитку велотуризму для українських умов.....	48
3.3. Проблеми та бар'єри розвитку велотуризму в Україні.....	52
3.4. Рекомендації щодо розвитку велотуризму в Україні.....	56
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується зростанням інтересу до сталого розвитку, екологічної мобільності та активних форм відпочинку. В умовах урбанізації, екологічних викликів та соціальних трансформацій велотуризм стає важливою складовою туристичної індустрії, що поєднує рекреаційні, спортивні, культурно-пізнавальні та екологічні аспекти. Цей вид туризму сприяє не лише фізичному розвитку та оздоровленню населення, але й формуванню свідомого ставлення до навколишнього середовища, розвитку місцевих територій та підвищенню якості життя.

У країнах Європейського Союзу велосипедний рух давно став невід’ємною частиною транспортної, туристичної та екологічної політики. Такі держави, як Нідерланди, Німеччина, Данія, Польща, Чехія, Франція, продемонстрували високий рівень ефективності державних стратегій у розвитку велоінфраструктури, створенні міжрегіональних туристичних маршрутів, систем безпеки руху та популяризації велокультури. Європейський досвід показує, що велотуризм є не лише дозвіллям, а й інструментом соціально-економічного розвитку регіонів, залучення інвестицій та підвищення туристичної привабливості.

В Україні ж велотуризм перебуває на етапі становлення. Попри наявність значного природного, історико-культурного та рекреаційного потенціалу, цей напрям ще не отримав належного розвитку через низку проблем — відсутність національної стратегії розвитку велоруху, недостатню інфраструктурну підтримку, слабку популяризацію серед населення, обмежену державну підтримку. Водночас, інтеграція України до європейського простору та реалізація концепцій сталого розвитку відкривають нові можливості для впровадження кращих практик країн ЄС у сфері велотуризму.

Актуальність теми зумовлена необхідністю осмислення і адаптації успішного європейського досвіду організації велотуризму, формування ефективних стратегій його розвитку в Україні, а також створення умов для

підвищення конкурентоспроможності українського туристичного ринку. Розвиток велотуризму є одним із перспективних напрямів диверсифікації туристичної індустрії, який сприяє зміцненню екологічної безпеки, розвитку внутрішнього туризму, підтримці малого бізнесу та активізації місцевих громад.

Об'єктом дослідження є процес розвитку велотуризму як складової туристичної індустрії в Україні.

Предметом дослідження є перспективи використання досвіду країн Європейського Союзу у формуванні стратегії розвитку велотуризму в Україні.

Метою дослідження є обґрунтування напрямів розвитку українського велотуризму на основі аналізу європейського досвіду реалізації стратегій розвитку велоруху та визначення шляхів адаптації цих практик до українських умов.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких **завдань**:

- розкрити теоретичні засади та сутність поняття «велотуризм» у контексті сталого розвитку;
- проаналізувати сучасний стан і тенденції розвитку велотуризму в країнах ЄС;
- дослідити нормативно-правові, інфраструктурні та організаційні аспекти розвитку велотуризму в Україні;
- визначити проблеми та бар'єри у становленні велотуризму в Україні;
- розробити пропозиції щодо використання європейського досвіду у формуванні національної стратегії розвитку велоруху.

Методи дослідження включають аналіз і синтез наукових джерел, порівняльний аналіз досвіду країн ЄС, системно-структурний підхід, методи спостереження, узагальнення, а також аналітичне моделювання для визначення перспектив розвитку велотуризму в Україні.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його результатів для розробки стратегічних документів з розвитку велотуризму, планування веломаршрутів, удосконалення інфраструктури та створення нових туристичних продуктів на основі принципів сталого розвитку. Отримані

висновки можуть бути корисними для органів державної влади, місцевого самоврядування, туристичних підприємств та громадських організацій, що займаються популяризацією велокультури в Україні.

Структура магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ВЕЛОТУРИЗМУ

1.1. Поняття та сутність велотуризму

Велотуризм – це особливий вид туризму, який належить до категорії активних і рекреаційних подорожей, головною характеристикою якого є використання велосипеда як основного транспортного засобу для пересування туристів. Він поєднує в собі відпочинок, пізнання, фізичну активність та оздоровлення, а також сприяє розвитку екологічно свідомого способу життя. Велотуризм відрізняється від спортивного велоспорту тим, що його основною метою є не досягнення рекордів чи змагальних результатів, а отримання задоволення від подорожі, відкриття нових місць, культур, спілкування з природою та людьми. Саме тому велотуризм вважають доступною і демократичною формою туризму, що не потребує значних фінансових витрат чи спеціальної підготовки, але водночас може бути організований на різних рівнях складності.

Поняття велотуризму охоплює широкий спектр подорожей – від коротких прогулянок чи одноденних екскурсій у межах міста чи околиць до багатоденних і навіть багатотижневих маршрутів, що передбачають подолання сотень кілометрів із зупинками в наметах, туристичних притулках чи готелях. У сучасних умовах велотуризм стає не лише способом дозвілля, але й формою пізнання культурної спадщини, адже велосипед дає можливість зупинятися у найменших селах, відвідувати автентичні музеї, фестивалі, локальні ярмарки та гастрономічні заходи. Це створює унікальний туристичний досвід, відмінний від традиційного масового туризму [14].

Важливою характеристикою велотуризму є його екологічність. Використання велосипеда як безпечного та безшумного транспорту сприяє зменшенню викидів парникових газів і збереженню довкілля. Туристи, які подорожують на велосипедах, формують новий тип мислення, орієнтований на стале споживання, екологічну відповідальність та бережливе ставлення до

природних ресурсів. Саме тому велотуризм активно підтримується в Європейському Союзі, де він є частиною стратегії «зеленого» туризму та інтегрується у плани розвитку сталих громад.

З іншого боку, велотуризм виконує важливу соціальну функцію. Він сприяє популяризації здорового способу життя, підвищенню фізичної активності населення, особливо серед молоді та сімей з дітьми. Окрім того, велосипедні подорожі формують комунікаційні навички, адже туристи під час подорожей спілкуються з місцевими мешканцями, відкривають для себе культурні традиції, гастрономію та звичаї. У багатьох країнах світу велотуризм став дієвим інструментом відродження сільських територій, адже велосипедні маршрути стимулюють розвиток малого бізнесу – кав'ярень, гостьових садиб, сувенірних крамниць, прокатних пунктів та веломайстерень.

Сутність велотуризму полягає у гармонійному поєднанні мобільності, доступності та інтеграції з природним і культурним середовищем. На відміну від автомобільного чи авіаційного транспорту, велосипед дає змогу подорожувати у більш повільному ритмі, зупинятися будь-де, відчувати атмосферу території та насолоджуватися деталями – від краєвидів і архітектури до запахів і звуків місцевості. Така форма подорожей робить велотуризм більш «живим» і близьким до людини [14].

У міжнародній практиці поняття велотуризму часто асоціюється з різними його видами: рекреаційним (короткі поїздки для відпочинку), культурно-пізнавальним (відвідування історичних та культурних пам'яток), спортивним (маршрути високої складності для підготовлених туристів), гастрономічним (відвідування локальних ресторанів, виноробень, дегустаційних центрів), екологічним (подорожі з метою популяризації сталого розвитку). Така багатогранність робить велотуризм універсальним явищем, що відповідає інтересам різних соціальних груп.

Велотуризм можна визначити як сучасний і багатофункціональний вид туризму, який сприяє розвитку інфраструктури, збереженню довкілля, підтримці місцевих громад, а також формуванню позитивного іміджу території. Його

сутність виходить далеко за межі простих велосипедних подорожей – це комплексне культурне, соціальне та економічне явище, яке поєднує активний відпочинок, екологічну свідомість і пізнання світу.

У науковій літературі та практичних дослідженнях туризму термін «велотуризм» має багатозначне трактування, адже різні автори роблять акцент на окремих його аспектах – транспортному, рекреаційному, соціальному, екологічному чи культурному. Це пояснюється багатогранністю самого явища, яке поєднує у собі спорт, подорожі, пізнання та оздоровлення.

Деякі науковці визначають велотуризм передусім як вид активного туризму, основою якого є подорожі на велосипедах з метою відпочинку та рекреації. Наприклад, українські дослідники (А. Кравчук, О. Ляшенко) підкреслюють, що велотуризм належить до категорії спортивно-оздоровчих видів туризму, де головною метою є не досягнення спортивних результатів, а отримання задоволення від подорожі, фізична активність та гармонійна взаємодія з природою.

Інші науковці роблять акцент на мобільності та доступності цього виду туризму. Так, польські та чеські дослідники (Kowalski, Novák) розглядають велотуризм як найбільш демократичну форму подорожей, адже велосипед не потребує значних фінансових витрат, доступний широким верствам населення, а маршрути можуть охоплювати як короткі екскурсійні виїзди, так і багатоденні міжнародні подорожі [6].

Західноєвропейські автори часто трактують велотуризм як інструмент сталого розвитку. На думку німецьких дослідників (Schmidt, Müller), подорожі на велосипедах є частиною «зеленого туризму», оскільки поєднують мінімальний екологічний вплив із розвитком місцевих громад. Вони наголошують, що велотуризм сприяє відродженню сільських територій, створенню нових робочих місць та формуванню попиту на локальні продукти і послуги.

Французькі та італійські вчені (Dubois, Ricci) акцентують увагу на культурно-пізнавальному аспекті, визначаючи велотуризм як спосіб відкривати

культурну та гастрономічну спадщину регіонів. У їхньому розумінні велосипедні маршрути дають можливість подорожувати неквапливо, відвідувати винні погреби, ферми, гастрономічні фестивалі та історичні пам'ятки, що формує унікальний туристичний досвід, відмінний від масових турів.

Деякі сучасні дослідники (зокрема, британські автори Hall, Page) підкреслюють рекреаційно-оздоровчу функцію велотуризму, трактуючи його як форму активного відпочинку, яка сприяє зміцненню здоров'я, розвитку фізичної витривалості та психологічному розвантаженню. Вони вважають, що велотуризм має особливе значення в умовах урбанізації, коли люди потребують регулярного контакту з природою та фізичної активності.

В українському науковому дискурсі також простежується тенденція до інтеграційного підходу. Так, О. Любіцева розглядає велотуризм як багатофункціональний вид туристичної діяльності, що включає спортивний, пізнавальний, культурний і соціально-економічний компоненти. Інші вчені (Т. Бейдик, Н. Мазур) наголошують на його потенціалі для розвитку внутрішнього туризму та формування іміджу регіонів України як привабливих і безпечних для подорожей [6].

Сутність велотуризму розкривається через його унікальне поєднання функцій транспорту, рекреації, спорту, пізнання та екологічної відповідальності. Велотуризм — це не просто спосіб подорожі на велосипеді, а цілісна система взаємодії людини з природою, культурою та суспільством, що формує новий стиль життя і мислення. Його головна відмінність від інших видів туризму полягає у тому, що він забезпечує максимальну свободу пересування, дозволяє глибше пізнати простір, зануритися в атмосферу території, взаємодіяти з місцевим населенням і при цьому залишатися екологічно відповідальним мандрівником.

Велотуризм у своїй сутності виступає синтезом активного відпочинку, культурно-пізнавальної діяльності та рекреації. Це явище не обмежується лише спортивною складовою, як у випадку професійного велоспорту, адже його головна мета — отримання задоволення від процесу подорожі, пізнання нових

місць, формування позитивних емоцій і вражень. Людина, подорожуючи велосипедом, може рухатися у комфортному темпі, зупинятися у будь-яких цікавих місцях, досліджувати як відомі туристичні об'єкти, так і маловідомі автентичні куточки, які залишаються поза увагою масового туризму. Саме ця мобільність і гнучкість визначають сутність велотуризму як доступної та демократичної форми подорожей.

Важливою складовою сутності велотуризму є його екологічність. Використання велосипеда як основного виду транспорту не завдає шкоди довкіллю, сприяє скороченню викидів парникових газів, зменшенню шумового забруднення та збереженню природних ресурсів. У цьому сенсі велотуризм повністю узгоджується з концепцією сталого розвитку, яка є ключовим орієнтиром сучасного світового туризму. Подорожі на велосипедах формують новий тип туриста — свідомого, відповідального, орієнтованого на гармонійне співіснування з природою. Така людина не лише споживає ресурси території, а й бере участь у їх збереженні, поширює екологічну культуру і стає носієм ідей «зеленого» туризму [8].

Не менш значущою є соціальна сутність велотуризму. Він сприяє популяризації здорового способу життя, підвищенню рівня фізичної активності, залученню людей різних вікових категорій до активних форм дозвілля. Велоподорожі можуть стати формою сімейного туризму, способом організації дитячого та молодіжного відпочинку, формою групових чи корпоративних поїздок, що сприяє згуртуванню та комунікації. У той же час велотуризм допомагає долати соціальні бар'єри, адже він доступний широким верствам населення незалежно від матеріального достатку: для подорожі достатньо велосипеда, базового спорядження та мінімальних організаційних витрат.

Економічна сутність велотуризму проявляється у його здатності стимулювати розвиток локальних економік. Веломандрівники, подорожуючи селами і невеликими містами, створюють попит на послуги місцевого населення — проживання у садибах зеленого туризму, харчування в невеликих кафе і ресторанах, відвідування майстер-класів, купівлю сувенірів та регіональних

продуктів. Це сприяє розвитку малого бізнесу, підвищує зайнятість, підтримує збереження культурної та гастрономічної спадщини. У багатьох європейських країнах саме велотуризм став каталізатором відродження сільських територій, і такий досвід є надзвичайно цінним для України.

Сутність велотуризму тісно пов'язана і з культурно-пізнавальним виміром. Подорожуючи велосипедом, турист отримує можливість не лише милуватися краєвидами, а й пізнавати культурну спадщину — відвідувати музеї, архітектурні пам'ятки, культурні та мистецькі події, знайомитися з місцевими традиціями та кухнею. Завдяки цьому формується особлива емоційна цінність подорожі: турист не просто «споживає» послугу, а занурюється у локальну ідентичність території, стає частиною культурного простору, що відрізняє велотуризм від стандартних екскурсій чи пляжного відпочинку.

З іншого боку, сутність велотуризму полягає також у його різноманітності. Він може мати рекреаційний, культурно-пізнавальний, спортивний, гастрономічний, пригодницький або екологічний характер залежно від інтересів туристів. Наприклад, у Європі поширені винні та гастрономічні веломаршрути, які поєднують дегустації локальної кухні з подорожами мальовничими дорогами. В Україні ж перспективним є розвиток Карпатських веломаршрутів, які поєднують активний відпочинок із пізнанням етнокультури Гуцульщини та Покуття. Така універсальність робить велотуризм відкритим для різних цільових аудиторій і потреб [8].

У міжнародній практиці сутність велотуризму нерозривно пов'язана з формуванням спеціалізованої інфраструктури — облаштованих веломаршрутів, дорожньої навігації, сервісних пунктів, прокату велосипедів, кемпінгів. Ця інфраструктура не лише забезпечує комфорт мандрівникам, а й формує цілісну туристичну екосистему, в якій гармонійно співіснують інтереси держави, бізнесу та місцевих громад.

Таким чином, сутність велотуризму полягає у його багатовимірності: це екологічний, соціальний, культурний та економічний феномен, що поєднує активний спосіб пересування, пізнання світу та сталий розвиток. Велотуризм є

більше, ніж просто подорож на велосипеді: це філософія гармонії людини і природи, спосіб відновлення сільських територій, механізм розвитку громад, інструмент збереження культурної спадщини та важливий чинник формування сучасної туристичної політики. Він виступає платформою для реалізації принципів «зеленого туризму», сталого розвитку і культурного діалогу, забезпечуючи баланс між задоволенням потреб туриста та інтересами суспільства загалом.

1.2. Основні підходи до класифікації велотуризму

Велотуризм є одним із найдинамічніших напрямів сучасного туризму, який охоплює широкий спектр форм та моделей організації подорожей, залежно від мети, тривалості, складності маршруту, вікової категорії учасників та територіального охоплення. Він поєднує елементи активного відпочинку, спорту, екологічної культури та пізнавальної діяльності, а його багатогранність зумовлює необхідність чіткої класифікації, що дає змогу визначити основні напрями його розвитку, організувати інфраструктуру та адаптувати туристичні продукти до потреб різних цільових аудиторій.

Найбільш поширеним підходом є поділ велотуризму на спортивний і рекреаційний (аматорський). Спортивний велотуризм передбачає подолання складних маршрутів, що можуть включати багатоденні походи з елементами екстремальних випробувань, пересування гірською місцевістю, перетин природних перешкод. Його мета полягає не лише у відпочинку, але й у перевірці фізичної витривалості, моральної стійкості та технічної підготовки учасників. Спортивний велотуризм часто набуває форми змагань чи марафонів, що стимулює розвиток масового спорту. Натомість рекреаційний велотуризм орієнтований на задоволення, оздоровлення та психологічну релаксацію. Це можуть бути короткі поїздки вихідного дня, неспішні прогулянки з родиною або друзями, поєднані з пікніками, оглядом культурних пам'яток чи природних краєвидів [1, с. 77].

Важливою класифікаційною ознакою є тривалість та протяжність маршрутів. Виділяють короткострокові подорожі, які зазвичай тривають від кількох годин до одного дня, та довгострокові маршрути, що можуть тривати від кількох днів до кількох тижнів. Короткострокові велоподорожі приваблюють туристів, які не мають можливості чи бажання витратити багато часу на поїздку, але хочуть активно провести вихідний чи відпустку. Довготривалі подорожі, зокрема у форматі «bike-packing» або класичних велопоходів, передбачають ночівлі в наметах, хостелах чи готелях, перетин кількох регіонів або навіть державних кордонів. Такі маршрути потребують більшої фізичної підготовки, спеціального спорядження та організаційної підтримки.

За територіальною приналежністю велотуризм поділяють на внутрішній та міжнародний. Внутрішній охоплює подорожі в межах власної країни, що сприяє розвитку національного туризму, популяризації локальних культурних пам'яток та природних об'єктів. Міжнародний велотуризм охоплює маршрути, які перетинають державні кордони, часто з'єднуючи кілька країн. Прикладом є європейська система маршрутів EuroVelo, яка охоплює понад 90 000 км спеціально обладнаних доріг для велосипедистів, забезпечених відповідною інфраструктурою [1, с. 78].

Залежно від спеціалізації та цільової мети подорожей виділяють низку підвидів велотуризму. Культурно-пізнавальний орієнтований на відвідування історичних і архітектурних пам'яток, музеїв, етнографічних локацій. Екологічний (природничий) спрямований на знайомство з природними ресурсами, маршрутами через національні парки, заповідники, гірські або лісові зони. Гастрономічний велотуризм поєднує активні подорожі з дегустацією місцевих страв, винних маршрутів чи відвідуванням фермерських господарств. Подієвий орієнтований на участь у масових заходах — велофестивалях, марафонах, флешмобах, культурних подіях.

За складністю маршрутів можна виділити рівнинний велотуризм, який не вимагає високого рівня підготовки і підходить для новачків чи сімей із дітьми; гірський велотуризм, який передбачає пересування складним рельєфом, підйоми

та спуски, іноді з елементами екстремальних випробувань; та змішаний велотуризм, який поєднує різні типи поверхні — від асфальтованих доріг до лісових чи гірських стежок.

Особливу роль у класифікації відіграє цільова аудиторія. Виділяють сімейний велотуризм, який орієнтований на подорожі з дітьми і вимагає максимальної безпеки та комфорту; молодіжний велотуризм, що часто має елементи пригодництва, активності та соціальної взаємодії; туризм для людей старшого віку, який передбачає менш інтенсивні маршрути з хорошою інфраструктурною підтримкою.

Таблиця 1.1. Класифікація велотуризму [9].

Критерій класифікації	Основні види велотуризму	Характеристика
За метою	Спортивний	Складні маршрути, фізичні навантаження, елементи змагань, багатоденні походи
	Рекреаційний	Відпочинок, оздоровлення, короткі подорожі, сімейні поїздки
За тривалістю	Короткостроковий	Одноденні поїздки, прогулянки вихідного дня
	Довготривалий	Багатоденні або багатотижневі подорожі, «bike-packing»
За територією	Внутрішній	Подорожі в межах країни, популяризація національних ресурсів
	Міжнародний	Маршрути, що перетинають державні кордони (наприклад, EuroVelo)
За спеціалізацією	Культурно-пізнавальний	Відвідування історичних пам'яток, музеїв, архітектурних об'єктів
	Екологічний	Подорожі через національні парки, природоохоронні території

	Гастрономічний	Відвідування фермерських господарств, винних маршрутів, дегустації
	Подієвий	Участь у велофестивалях, марафонах, культурних подіях
За складністю	Рівнинний	Прості маршрути, підходять новачкам і сім'ям
	Гірський	Складні маршрути, підйоми та спуски, потреба у високій підготовці
	Змішаний	Поєднання асфальтованих доріг, лісових та гірських стежок
За цільовою аудиторією	Сімейний	Маршрути для подорожей із дітьми, підвищений рівень безпеки
	Молодіжний	Пригодницькі маршрути, соціальна взаємодія
	Для старших людей	Легкі маршрути, хороша інфраструктурна підтримка

Велотуризм, як один із перспективних і динамічних напрямів сучасного туризму, є складним явищем, яке формується під впливом багатьох факторів, що взаємодіють між собою і визначають його популярність, доступність та ефективність для розвитку територій. Ці фактори умовно поділяють на економічні, соціальні, культурні та екологічні, проте у реальності вони переплітаються, формуючи комплексний підхід до організації велотуристичної діяльності та планування інфраструктури. Аналіз і розуміння цих чинників дає змогу оцінити потенціал велотуризму для розвитку місцевих громад, формування сталих туристичних маршрутів та інтеграції регіонів у міжнародні туристичні мережі [13, с. 178].

Економічні фактори розвитку велотуризму є одними з ключових, оскільки без фінансової бази та економічної доцільності розвиток цього виду туризму

неможливий. Сюди входить доступність велотуризму для широких верств населення, що робить його демократичним видом подорожей. Вартість велосипедного спорядження, а також послуг прокату, проживання та харчування, як правило, є значно нижчою, ніж при традиційному автомобільному або авіаційному туризмі. Це дозволяє залучати різні соціальні групи та стимулює масовість велопоїздок. Економічний аспект також включає потенціал розвитку малого і середнього бізнесу: веломаршрути стимулюють створення готелів, кемпінгів, хостелів, кафе, пунктів прокату велосипедів, туристичних крамниць та сервісних центрів для обслуговування велосипедистів. У європейських країнах, таких як Німеччина, Франція та Нідерланди, велотуризм є важливою складовою локальної економіки: туристи витрачають кошти на проживання, харчування, транспорт, сувеніри та участь у культурних заходах, що забезпечує зайнятість населення та розвиток інфраструктури. Для України економічний потенціал велотуризму полягає в залученні туристів у малодоступні регіони, відродженні сільських територій та підтримці місцевих виробників продуктів харчування та ремесел [14].

Соціальні фактори охоплюють аспекти формування здорового способу життя, соціальної інтеграції, зміцнення громад та розвитку туризму для різних вікових груп. Велотуризм сприяє підвищенню фізичної активності серед населення, покращенню загального стану здоров'я та психологічного благополуччя, що особливо актуально в умовах сучасного урбанізованого способу життя, коли люди мало рухаються і відчують стресові навантаження. Велопоїздки стають платформою для сімейного відпочинку, молодіжних таборів, корпоративних турів і групових поїздок, що зміцнює соціальні зв'язки та сприяє формуванню спільнот за інтересами. Велотуризм також відкриває можливості для інтеграції людей із різним рівнем фізичної підготовки та соціальним статусом, адже організація маршрутів може адаптуватися під конкретні групи, включаючи дітей, людей похилого віку та осіб з обмеженими фізичними можливостями.

Культурні фактори розвитку велотуризму мають величезне значення для формування туристичної привабливості регіонів. Вони включають наявність культурно-історичної спадщини, архітектурних пам'яток, етнографічних об'єктів, гастрономічних традицій, фестивалів та інших культурних заходів. Велотуризм дозволяє поєднувати активний відпочинок із глибоким пізнанням культури регіону, знайомством із місцевими традиціями та стилем життя, відвідуванням музеїв, майстерень народних умільців, участю в гастрономічних дегустаціях та фестивалях. Наприклад, у Карпатах веломаршрути можуть поєднувати подорожі гірськими стежками з відвідуванням етнографічних музеїв Гуцульщини, участю в майстер-класах із народних ремесел та дегустацією традиційної кухні. Культурна складова велотуризму підвищує привабливість регіону, сприяє розвитку креативної економіки та формуванню позитивного іміджу територій на національному та міжнародному рівнях.

Екологічні фактори розвитку велотуризму відображають важливість збереження навколишнього середовища та впровадження принципів сталого туризму. Використання велосипеда як основного транспорту мінімізує забруднення повітря, шумове навантаження та негативний вплив на ґрунти та природні території порівняно з автомобільним чи автобусним туризмом. Велотуризм сприяє формуванню екологічної свідомості серед туристів, популяризації «зелених» маршрутів та відвідуванню національних парків і заповідників. Крім того, велотуризм стимулює розвиток екологічної інфраструктури — велодоріжок, пунктів відпочинку, екологічних кемпінгів і сервісних станцій, що дозволяє зменшити антропогенне навантаження на природні території та забезпечити гармонійне співіснування туристичної діяльності та природи [16, с. 120].

Розвиток велотуризму визначається взаємодією економічних, соціальних, культурних та екологічних факторів, які створюють комплексну платформу для формування сталого та привабливого туристичного продукту. Економічна доступність і потенціал для розвитку локального бізнесу, соціальна популяризація активного способу життя, культурна цінність маршрутів та увага

до охорони довкілля формують основу для успішного розвитку велотуризму. Він стає не лише формою активного відпочинку, а й ефективним інструментом комплексного розвитку територій, підвищення туристичної привабливості регіонів, інтеграції в міжнародні туристичні маршрути та формування стійких моделей сталого туризму, що поєднують економічний, соціальний, культурний та екологічний ефекти.

Таблиця 1.2. Фактори розвитку велотуризму [8].

Тип фактору	Основні елементи	Приклади впливу на розвиток велотуризму
Економічні	Доступність подорожей, розвиток малого та середнього бізнесу, створення робочих місць, формування туристичних послуг	Прокат велосипедів у Карпатах та Львівській області; розвиток велоготелів у Німеччині та Нідерландах; витрати туристів на проживання, харчування, сувеніри; організація веломаршрутів з платними сервісами
Соціальні	Популяризація здорового способу життя, фізична активність, соціальна інтеграція, сімейний та груповий відпочинок	Велоподорожі вихідного дня для сімей; молодіжні велотури в Карпатах; корпоративні велоекскурсії; участь людей різного віку в міжнародних велопробігах
Культурні	Пізнання історії та культури регіону, гастрономічні та етнокультурні традиції, фестивалі, подієвий туризм	Відвідування музеїв, замків і культурних пам'яток у Львівській та Івано-Франківській областях; участь у гастрономічних фестивалях (винні тури в Угорщині, сироварні фестивалі в Австрії);

		огляд культурних маршрутів у Франції та Італії
Екологічні	Мінімальний вплив на довкілля, популяризація сталого туризму, розвиток зеленої інфраструктури	Використання велосипедів замість авто; велодоріжки в національних парках Польщі та Чехії; екологічні кемпінги в Карпатах; формування маршрутів, що зберігають природні ресурси і ландшафти
Інфраструктурні та технологічні	Велодоріжки, веломаршрути, мобільні додатки, цифрові карти, онлайн-бронювання	EuroVelo (ЄС) — міжнародні веломаршрути з розвиненою інфраструктурою; онлайн-сервіси для планування велоподорожей в Україні; цифрові карти маршрутів, навігаційні додатки для велосипедистів
Регуляторні та політичні	Підтримка держави та місцевих громад, правове забезпечення, безпека учасників	Фінансування велоінфраструктури у Німеччині, Нідерландах, Франції; створення національних стратегій розвитку велотуризму; програми безпеки на маршрутах і стандарти обладнання

Отже, класифікація велотуризму охоплює широкий спектр різновидів, що дає змогу адаптувати цей вид діяльності до потреб найрізноманітніших груп населення. Його багатогранність робить велотуризм універсальним явищем: він може одночасно виконувати функцію відпочинку, спорту, культурного та природничого пізнання, екологічного виховання та навіть соціальної інтеграції. Чітке розмежування його видів має не лише теоретичне, а й практичне значення, адже дозволяє ефективно планувати маршрути, розвивати інфраструктуру, формувати нові туристичні продукти та забезпечувати збалансований розвиток туризму на національному та міжнародному рівнях.

1.3. Досвід організації веломаршрутів у різних регіонах України

Досвід організації веломаршрутів у різних регіонах України є надзвичайно показовим і водночас багатогранним, оскільки демонструє, як різні природно-географічні умови, культурні особливості та соціально-економічні фактори впливають на розвиток велотуризму як важливого сегмента туристичної галузі. Сучасний стан велосипедного туризму в Україні свідчить про зростаючий інтерес до цього виду активного відпочинку серед українців та іноземних гостей, що зумовлено як прагненням до здорового способу життя, так і бажанням пізнати країну через безпосередній контакт із природою, культурою та людьми. Велотуризм дає можливість не лише подорожувати у зручному темпі, але й відкривати маловідомі маршрути, відвідувати віддалені села та природні заповідники, що робить його універсальним інструментом пізнання України [8].

У західних регіонах України, передусім у Карпатському макрорегіоні, організація веломаршрутів має найбільший розвиток завдяки поєднанню мальовничих гірських краєвидів, традиційної культури та унікальної гастрономії. В Івано-Франківській області створено веломаршрути, що проходять через такі туристичні центри, як Яремче, Верховина, Косів, Коломия. Ці маршрути поєднують гірські перевали, ліси та етнографічні села, де туристи можуть ознайомитися з гуцульськими традиціями, скуштувати місцеві страви та взяти участь у ремісничих майстер-класах. Львівська область активно просуває веломаршрути у межах «Золотої підкови Львівщини», які охоплюють відомі замки — Олеський, Підгорецький та Золочівський. Це дозволяє поєднувати велосипедні подорожі з культурно-пізнавальним туризмом. Закарпаття пропонує маршрути, пов'язані з відвідуванням винних підвалів, термальних курортів і мальовничих долин, що поєднують активний відпочинок із гастрономічним туризмом. У цьому регіоні активно впроваджуються європейські стандарти велоінфраструктури, зокрема розвиток мережі EuroVelo.

У центральній частині України, особливо у Київській, Черкаській та Полтавській областях, веломаршрути орієнтовані на поєднання активного туризму з культурно-історичним пізнанням. Навколо Києва популярними є

маршрути, що проходять уздовж Дніпра та ведуть до визначних місць — музею Пирогово, Межигір'я, Козина. У самому місті активно створюються велодоріжки, які формують сучасну інфраструктуру для як туристів, так і містян. На Черкащині особливе місце займають маршрути, пов'язані з постаттю Тараса Шевченка — Канів, Моринці, Шевченкове. Тут велоподорожі поєднуються з відвідуванням історико-культурних пам'яток і знайомством з українською ідентичністю. Полтавська область відома своїми маршрутами, що проходять через козацькі місця, історичні ландшафти та природні парки, зокрема в районі Диканьки [16, с. 121].

Південні регіони України, які до війни мали високий туристичний потенціал завдяки морському узбережжю, також активно розвивали веломаршрути. В Одеській області були створені маршрути вздовж Чорного моря, що поєднували морський відпочинок із відвідуванням історичних місць Одеси, Білгород-Дністровської фортеці та виноробних господарств. На Херсонщині розвивалися маршрути до біосферного заповідника Асканія-Нова та уздовж Дніпровських плавнів. Ці маршрути приваблювали як внутрішніх, так і закордонних туристів, однак сьогодні їхня діяльність значною мірою обмежена через воєнні дії, проте потенціал для відновлення залишається надзвичайно високим.

Східні регіони, попри складнощі воєнного часу, також мають досвід розвитку велоінфраструктури. Харків, до прикладу, ще до війни став одним із центрів велосипедного руху в Україні. Тут створювалися спеціальні велодоріжки, проводилися масові велопробіги, фестивалі та змагання, що сприяло формуванню велоспільноти. Дніпропетровщина активно пропонувала маршрути вздовж Дніпра та його мальовничих берегів, що поєднували природні зони з урбаністичними краєвидами. Ці маршрути були орієнтовані як на аматорів, так і на професійних спортсменів.

Важливо підкреслити, що організація веломаршрутів в Україні тісно пов'язана із залученням міжнародного досвіду. Частина українських регіонів інтегрується у міжнародні веломережі, зокрема EuroVelo, що дозволяє не лише

розвивати внутрішній туризм, а й формувати конкурентні маршрути для іноземних туристів. Поступово впроваджуються цифрові технології: мобільні застосунки з картами веломаршрутів, GPS-навігація, онлайн-бронювання житла та сервісів для велосипедистів. Це дозволяє зробити велотуризм більш комфортним, сучасним і безпечним.

Приклади конкретних веломаршрутів в Україні є яскравим свідченням того, що навіть у складних умовах економічних і безпекових викликів країна поступово формує власну розгалужену систему велотуризму, яка орієнтується як на внутрішніх туристів, так і на потенційних гостей з-за кордону. Завдяки різноманітності природних ландшафтів, унікальним історико-культурним пам'яткам та багатим етнографічним традиціям, Україна може запропонувати велотуристам маршрути на будь-який смак — від коротких прогулянкових трас у межах міських околиць до складних багатоденних мандрівок у гірській місцевості. Суттєвою перевагою цих маршрутів є їхня тематична різноманітність: одні з них побудовані на основі історико-культурної спадщини, інші інтегрують природні й рекреаційні ресурси, треті акцентують на гастрономічних та етнографічних особливостях, що дає змогу задовольнити потреби різних цільових груп туристів [18, с. 78].

Особливе місце у системі веломаршрутів України посідають Карпати, які пропонують як короткі маршрути для аматорів, так і складні багатоденні траси для професійних велосипедистів. Одним із найвідоміших прикладів є проєкт «ВелоКарпати», який об'єднує велодоріжки та туристичні маршрути Івано-Франківської, Закарпатської та частково Львівської областей. Протяжність маршрутів тут варіюється залежно від рівня складності: від відносно легких трас на 30–40 км, які підходять для сімейного відпочинку чи початківців, до складних відрізків у 120–150 км, що проходять через гірські перевали та вимагають доброї фізичної підготовки. Один із найпопулярніших відрізків цього маршруту — Яремче – Ворохта – Верховина (приблизно 65 км). Він дозволяє поєднати активний відпочинок із культурно-етнографічним туризмом, адже на шляху можна відвідати музеї гуцульської культури, дерев'яні церкви, сувенірні ринки,

а також зупинитися у садибах зеленого туризму, де туристам пропонують традиційні гуцульські страви.

Не менш популярним напрямком є Львівщина, де створено маршрут «Золота підкова Львівщини», який охоплює одразу кілька визначних архітектурних пам'яток — Олеський, Підгорецький і Золочівський замки. Загальна довжина маршруту становить близько 70 км, і він добре підходить для велосипедистів середнього рівня підготовки. Цей маршрут особливо привабливий тим, що поєднує активний туризм із пізнавальними екскурсіями, дозволяючи ознайомитися з історією української аристократії та середньовічної архітектури. Важливим є й те, що інфраструктура маршруту постійно вдосконалюється: місцеві громади облаштовують місця для відпочинку, інформаційні стенди та навіть невеликі майданчики для обслуговування велосипедів.

Закарпаття пропонує інший тип велотуризму — гастрономічний та винний. Тут особливо популярний маршрут Ужгород – Мукачево – Берегове довжиною близько 90 км. Його унікальність полягає у поєднанні спортивного та культурно-гастрономічного туризму. На шляху туристи можуть відвідати замок Паланок у Мукачеві, спробувати вина у відомих винних підвалах Березівщини, відпочити на термальних курортах, які роблять Закарпаття унікальним регіоном для веломандрівок. Такий маршрут дозволяє туристам отримати комплексний досвід, адже окрім активної поїздки, він насичений культурними та гастрономічними враженнями [8].

У центральній Україні також є велика кількість цікавих маршрутів. Одним із таких є маршрут Київ – Пирогово – Межигір'я, довжиною приблизно 60 км. Він поєднує урбаністичні краєвиди столиці з мальовничими приміськими пейзажами. На маршруті туристи мають можливість відвідати Національний музей народної архітектури та побуту України у Пирогові, де можна побачити традиційні хатини, вітряки та етнографічні експозиції, а також знамениту резиденцію Межигір'я, яка сьогодні стала популярним туристичним об'єктом. На Черкащині особливе місце займає маршрут «Шевченківський шлях», який

охоплює Моринці, Шевченкове, Канів. Його протяжність становить близько 80–100 км залежно від вибору відрізків. Це не лише фізична подорож, але й духовний шлях, адже туристи можуть відвідати місця, пов'язані з життям Тараса Шевченка, а також насолодитися краєвидами Дніпра та мальовничими селами Центральної України. Полтавська область відома маршрутом Полтава – Диканька – Опішня (близько 70 км), який дозволяє ознайомитися з козацькою спадщиною та українським народним мистецтвом. Опішня — це своєрідна «столиця гончарства», де туристи можуть взяти участь у майстер-класах та придбати вироби народних майстрів.

У південних регіонах до початку війни також активно розвивався велотуризм. В Одеській області цікавим маршрутом був Одеса – Білгород-Дністровський, довжиною приблизно 85 км. Він приваблював не лише морськими пейзажами, але й культурними пам'ятками, серед яких — одна з найдавніших фортець Європи у Білгороді-Дністровському. На Херсонщині популярністю користувався маршрут до біосферного заповідника Асканія-Нова, протяжністю близько 60 км. Цей маршрут дозволяв туристам поєднувати активний відпочинок із відвідуванням унікальної екосистеми, де мешкають рідкісні тварини та птахи [8].

У східній Україні до війни активно розвивався маршрут Харків – Чугуїв довжиною близько 40 км. Він поєднував сучасний урбаністичний ландшафт Харкова з історичними пам'ятками Чугуєва, серед яких — музей Іллі Рєпіна. У Дніпропетровській області популярним був маршрут Дніпро – Новомосковськ, протяжністю близько 50 км, який пролягав мальовничими лісами та річковими долинами. Цей маршрут добре підходив як для аматорів, так і для більш підготовлених велосипедистів.

Конкретні приклади веломаршрутів із назвами та довжиною трас демонструють різноманітність туристичного потенціалу України. Вони охоплюють усі регіони країни та пропонують різні формати — від культурно-пізнавальних подорожей до екстремальних гірських поїздок. Попри воєнні виклики, цей напрям має великі перспективи, адже велотуризм є екологічним,

доступним, універсальним видом відпочинку, що поєднує спорт, туризм і культурне пізнання. У післявоєнний період веломаршрути можуть стати важливим чинником відновлення туристичної галузі та інтеграції України до європейського туристичного простору [9].

Таким чином, досвід організації веломаршрутів у різних регіонах України відображає регіональну специфіку та потенціал кожного з них. Карпати пропонують екстремальні та етнографічні маршрути, центральні області — культурно-історичні та просвітницькі, південь — морські й природні, схід — урбаністичні та спортивні. Попри виклики, спричинені війною, велотуризм зберігає свій потенціал як перспективний напрям розвитку української туристичної галузі. У післявоєнний період він може стати одним із пріоритетних напрямів, що поєднує екологічність, здоровий спосіб життя, доступність і культурну інтеграцію, а також сприятиме відновленню економіки через розвиток місцевих громад і залучення іноземних туристів.

РОЗДІЛ 2

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ВЕЛОТУРИЗМУ

2.1. Основні стратегії розвитку велоруку в країнах ЄС

Основні стратегії розвитку велоруку в країнах Європейського Союзу охоплюють багатогранну систему заходів, що поєднують транспортні, екологічні, економічні, соціальні та культурні аспекти. У межах європейської політики велосипед розглядається не лише як зручний та екологічно чистий засіб пересування, але й як стратегічний інструмент сталого розвитку, що сприяє зменшенню навантаження на навколишнє середовище, формуванню здорового способу життя громадян, розвитку туристичної привабливості регіонів та активізації місцевих громад. ЄС поступово формує єдину політику, в якій велосипедний транспорт є не другорядним елементом, а одним із ключових пріоритетів у розбудові майбутньої транспортної системи.

Провідною стратегією виступає створення інтегрованої мережі велосипедних маршрутів як на рівні міст, так і на національному та міжнародному рівнях. Одним із наймасштабніших проєктів є EuroVelo – трансконтинентальна мережа, яка охоплює вже понад 90 тисяч кілометрів і об'єднує маршрути з Півночі Європи (Норвегія, Швеція) до Середземного моря, а також від Атлантичного узбережжя Франції й Португалії до Чорного моря. Ця мережа не лише стимулює розвиток велотуризму, але й створює умови для транскордонної співпраці, культурного обміну та розвитку інфраструктури навіть у найвіддаленіших регіонах. Для багатьох європейських країн інтеграція у EuroVelo стала стимулом до створення власних національних програм підтримки велосипедного руху [44].

Другою важливою складовою є інтеграція велосипедної інфраструктури у міське планування. Європейські міста, зокрема Амстердам, Копенгаген, Утрехт, Брюгге чи Берлін, є прикладами комплексного підходу, де велосипед став ключовим елементом щоденного пересування громадян. У цих містах функціонують тисячі кілометрів роздільних велодоріжок, спеціально

облаштовані перехрестя, світлофори для велосипедистів, безпечні паркувальні комплекси, а також сервісні зони для обслуговування велосипедів. Такі міста довели, що пріоритет велосипедного транспорту значно знижує транспортні затори, зменшує забруднення повітря та підвищує якість життя населення.

Ще одним важливим напрямом є формування тематичних туристичних велосипедних маршрутів, які поєднують культурні, гастрономічні, природні та історичні атракції. Наприклад, у Франції надзвичайної популярності набули маршрути вздовж долини Луари, де велосипедисти можуть одночасно насолоджуватися середньовічними замками, мальовничими ландшафтами та місцевою кухнею. В Італії активно розвиваються винні велосипедні маршрути у регіоні Тоскани, де туризм поєднується з дегустаціями локальних вин та сільськогосподарських продуктів. У Німеччині ж поширені тематичні велошляхи вздовж Рейну чи у Баварії, які інтегрують природні пейзажі з культурною спадщиною. Такі підходи дозволяють підтримати розвиток місцевого бізнесу та зберегти культурну ідентичність територій [33, с. 42].

Суттєву увагу у стратегіях країн ЄС приділяють цифровізації. Сучасний велосипедний рух неможливо уявити без інтеграції цифрових технологій. У багатьох країнах активно використовуються мобільні додатки для планування маршрутів (наприклад, Komoot чи Wikemap), системи GPS-навігації, сервіси онлайн-бронювання велосипедів та електровелосипедів. Окрім цього, впроваджуються так звані «розумні велодоріжки» з інтегрованим освітленням, сенсорами руху та навіть сонячними панелями, як це реалізовано у Нідерландах. Інформаційні платформи дозволяють туристам отримувати актуальні дані про стан доріг, безпеку маршруту чи наявність інфраструктурних об'єктів, що робить велосипедні подорожі максимально зручними та привабливими.

Важливою частиною стратегій є забезпечення безпеки велосипедистів. У межах концепції «Vision Zero», яка активно реалізується у Швеції, Данії та Фінляндії, ставиться мета зменшення кількості смертельних випадків на дорогах до нуля. Для цього модернізується дорожня інфраструктура, запроваджуються низькошвидкісні зони у містах, проводяться кампанії з підвищення обізнаності

водіїв та велосипедистів. Безпечне середовище для велоруху стимулює громадян відмовлятися від автомобілів на користь екологічного транспорту.

Не можна оминати й фінансово-економічний аспект стратегій розвитку. У багатьох країнах ЄС існують державні програми підтримки, які передбачають часткове фінансування придбання велосипедів та електровелосипедів, податкові пільги для компаній, що заохочують своїх працівників користуватися велосипедом, а також гранти для розвитку інфраструктури. Наприклад, у Франції громадяни можуть отримати фінансову компенсацію за купівлю електровелосипеда, а в Бельгії роботодавці зобов'язані компенсувати витрати працівників, які щодня їздять на роботу велосипедом. Це робить велосипедний транспорт не лише зручним, але й економічно вигідним.

Окремим напрямом є соціальна та культурна інтеграція велоруху. У європейських країнах велосипед дедалі більше стає елементом ідентичності та культури, що відображається у проведенні масових заходів, фестивалів, змагань, «днів без автомобілів» та кампаній із популяризації здорового способу життя. Такі події сприяють формуванню позитивного іміджу велоруху та залученню нових користувачів [33, с. 43].

Основні стратегії розвитку велоруху в ЄС поєднують системність і комплексність. Вони включають створення міжнародних мереж маршрутів, інтеграцію велосипедів у міську мобільність, розвиток тематичного туризму, цифровізацію інфраструктури, підвищення безпеки руху, фінансову підтримку та культурну інтеграцію. Досвід ЄС демонструє, що велосипед може стати не лише транспортним засобом, але й потужним драйвером економіки, інструментом екологічної політики та фактором соціальної згуртованості. Для України, яка прагне інтегруватися у європейський простір і розвивати сталий туризм, ці стратегії можуть стати дороговказом у створенні сучасної велосипедної інфраструктури, яка відповідатиме міжнародним стандартам і сприятиме зростанню привабливості регіонів.

Таблиця 2.1. Стратегії розвитку велоруху в країнах ЄС [44].

Країна	Основні стратегії розвитку велоруку	Конкретні приклади реалізації
Нідерланди	Інтеграція велосипедів у міську мобільність, створення багаторівневої інфраструктури	Амстердам і Утрехт мають понад 500 км велодоріжок, підземні паркінги на тисячі місць, систему «розумних» світлофорів для велосипедистів
Данія	Орієнтація на велосипед як основний транспортний засіб, концепція «міста для людей»	Копенгаген — понад 60% мешканців їздять на роботу велосипедом; «зелені хвили» світлофорів для безперервного руху
Німеччина	Розвиток велотуризму та транскордонних маршрутів, підтримка екомобільності	Рейнський маршрут протяжністю понад 1200 км, федеральні програми співфінансування будівництва велодоріжок
Франція	Розвиток тематичних туристичних веломаршрутів, фінансова підтримка електровелосипедів	Маршрути вздовж Лувра, які поєднують замки й виноробні; державна компенсація на купівлю електровелосипеда
Італія	Поєднання велотуризму з гастрономією та культурою	Тоскана — винні та гастрономічні веломаршрути; розвиток інфраструктури вздовж Адріатичного узбережжя
Бельгія	Заохочення бізнесу підтримувати велокультуру, податкові стимули	Роботодавці компенсують витрати працівників на доїзд велосипедом; велошосе між Брюсселем і Антверпеном

Швеція	Пріоритет безпеки в межах концепції «Vision Zero»	Модернізація міських вулиць із зоною швидкості 30 км/год; створення безпечних велопереїздів
Іспанія	Популяризація велотуризму та зелених маршрутів («via verde»)	Використання старих залізничних колій для облаштування понад 3000 км велосипедних маршрутів

Системи державної підтримки велотуризму в країнах Європейського Союзу ґрунтуються на комплексному підході, що охоплює фінансування, нормативно-правове регулювання та просування цього виду туризму. Велотуризм у ЄС розглядається не лише як спосіб відпочинку чи спортивна активність, а як важливий елемент сталого розвитку, який позитивно впливає на екологію, здоров'я населення та економіку регіонів. Саме тому держави активно інвестують у розвиток відповідної інфраструктури та стимулюють громадян користуватися велосипедами як у повсякденному житті, так і під час подорожей.

Фінансування відіграє ключову роль у розвитку велотуризму. У багатьох країнах створюються національні програми з будівництва та модернізації велосипедних доріжок, мостів, парковок, сервісних зон і пунктів технічного обслуговування. Нідерланди та Данія вкладають мільйони євро щороку у створення високоякісних веломагістралей, що з'єднують міста та регіони. У Франції, Німеччині та Італії діють програми субсидій та дотацій на придбання велосипедів та електровелосипедів, що стимулює населення до використання цього виду транспорту. Окреме значення має фінансування з боку Європейського Союзу через фонди, такі як Європейський фонд регіонального розвитку чи програма «Interreg», які підтримують створення міжнародних маршрутів, зокрема мережі EuroVelo. Важливою є також участь бізнесу у форматі публічно-приватного партнерства, коли приватні компанії разом із державними структурами розвивають маршрути та інфраструктуру [9].

Нормативно-правове регулювання формує основу для розвитку велотуризму. У більшості країн ЄС існують національні стратегії розвитку велоруку, які визначають довгострокові цілі та стандарти. Наприклад, у

Німеччині реалізується Національний план розвитку велосипедної інфраструктури, у Франції діє стратегія «План Vélo», а у Чехії розроблено програму розвитку велотранспорту до 2030 року. На рівні ЄС ухвалюються директиви, які забезпечують гармонізацію стандартів і спрощують створення транскордонних маршрутів. Крім того, у багатьох містах та регіонах діють локальні програми, що інтегрують велотуризм у транспортну та екологічну політику, роблячи його важливою складовою урбаністичного розвитку.

Просування та популяризація велотуризму в Європі також здійснюється системно. Створюються національні онлайн-портали та мобільні додатки з картами маршрутів, інформацією про місцеві атракції та можливістю онлайн-бронювання. Наприклад, у Франції діє платформа France Vélo Tourisme, а у Швейцарії – SwitzerlandMobility, яка поєднує всі види активного туризму, включно з велосипедним. Багато країн формують власні туристичні бренди: Бельгія активно просуває Фландрію як центр велоспорту та велоподорожей, Словенія поєднує велосипедні тури з гастрономією та винними маршрутами. Окремої уваги заслуговують міжнародні заходи та фестивалі, що популяризують велотуризм, наприклад масові велопробіги у Нідерландах чи тематичні велофестивалі в Австрії та Словенії [44].

Завдяки таким комплексним заходам велотуризм у Європейському Союзі став масовим і доступним явищем, а не вузькою нішею для ентузіастів. Нідерланди акцентують на розбудові інфраструктури, Франція робить ставку на маркетинг і просування, Німеччина активно інтегрує велотуризм у транспортну політику, а Іспанія та Італія розвивають його у зв'язку з культурно-історичною спадщиною. Спільним для всіх країн є системність, довгостроковість та поєднання державних і приватних зусиль. Саме ця модель підтримки дозволила ЄС створити унікальну мережу веломаршрутів світового рівня, які приваблюють мільйони туристів і водночас стимулюють розвиток місцевих економік.

2.2. Кращі практики організації веломаршрутів, інфраструктури та сервісів для велосипедистів (Нідерланди, Данія, Німеччина, Франція, Чехія)

Кращі практики організації веломаршрутів, розвитку інфраструктури та супутніх сервісів для велосипедистів у країнах Європейського Союзу демонструють багатовимірний, комплексний та системний підхід до створення умов для безпечного, комфортного та привабливого велотуризму. Ці практики охоплюють не лише технічні аспекти маршрутизації та будівництва велоінфраструктури, а й інтеграцію з іншими видами транспорту, використання цифрових технологій, розвиток супутніх послуг та інформаційного забезпечення, а також заходи з популяризації велотуризму серед різних категорій громадян, від місцевих жителів до міжнародних туристів. Завдяки такому комплексному підходу велотуризм у ЄС став масовим явищем, яке забезпечує економічний, соціальний, культурний та екологічний ефект на рівні як окремих регіонів, так і держав в цілому.

Однією з ключових практик є планування та зонування веломаршрутів, яке здійснюється на основі детального аналізу транспортної, туристичної та природної інфраструктури. У Нідерландах та Данії маршрути поділяються на три основні типи: міські, регіональні та міжнародні. Міські маршрути створюються в межах населених пунктів і передбачають наявність роздільних велодоріжок, пріоритетного руху на світлофорах, безпечних перехресть та систем сигналізації. Регіональні маршрути орієнтовані на поєднання природних і культурних атракцій, вони проходять через національні парки, історичні місця та туристичні центри, що дозволяє велосипедистам поєднувати активний відпочинок із культурним і пізнавальним туризмом. Міжнародні маршрути, як у системі EuroVelo, з'єднують країни та регіони Європи, забезпечуючи стандартизовану навігацію, безпечні траси та наявність сервісних пунктів, що дозволяє долати великі відстані й планувати багатоденні подорожі без ризику для безпеки та комфорту [44].

Наступним важливим напрямом є розвиток велоінфраструктури, який включає створення не лише безпосередньо доріжок, а й всього комплексу

об'єктів, необхідних для комфортного та безпечного пересування. Кращі практики передбачають облаштування спеціальних паркінгів для велосипедів, прокатних станцій, сервісних пунктів з інструментами для ремонту, станцій зарядки для електровелосипедів, зон відпочинку та оглядових майданчиків. Наприклад, у Копенгагені та Амстердамі функціонують багаторівневі підземні та наземні велопаркінги, розраховані на тисячі місць, що дозволяє зручно залишати велосипеди біля громадських будівель, транспортних вузлів та туристичних об'єктів. Окрему увагу приділяють безперервності та якості покриття велодоріжок, розмітці, освітленню, встановленню навігаційних знаків і інформаційних панелей, що дозволяє забезпечити високий рівень комфорту та безпеки на всіх ділянках маршруту.

Ще однією передовою практикою є інтеграція веломаршрутів з іншими видами транспорту, що підвищує гнучкість пересування та доступність для різних категорій туристів. У Німеччині, Австрії та Швейцарії веломаршрути прокладаються у безпосередній близькості до залізничних станцій, автобусних терміналів та паркінгів, що дозволяє поєднувати подорож на велосипеді з поїздкою на громадському транспорті. Це особливо важливо для туристів, які планують подорож на кілька днів або не мають можливості долати великі відстані без пересадок. Важливим аспектом є також інтеграція з морським та авіатранспортом, коли велосипеди можна перевозити на поромах, поїздах та літаках без додаткових обмежень, що значно розширює можливості для міжнародного велотуризму [39, с. 77].

Велика увага приділяється цифровим технологіям та інформаційним сервісам, які роблять велотуризм зручним та доступним для всіх категорій користувачів. У Франції діє платформа France Vélo Tourisme, яка містить інтерактивні карти маршрутів, інформацію про рівень складності, туристичні об'єкти на маршруті, місця для відпочинку та пункти харчування. У Швейцарії створено портал SwitzerlandMobility, що об'єднує всі види активного туризму, включаючи велосипедні та пішохідні маршрути, з GPS-навігацією, рекомендаціями щодо безпечного пересування та можливістю планування

маршрутів за часом і відстанню. У Нідерландах використовуються «розумні велодоріжки» з датчиками руху, освітленням та інтерактивною навігацією, що підвищує безпеку пересування у темну пору доби та в умовах складного трафіку.

Безпека велосипедистів займає центральне місце в системі європейського велотуризму. У Швеції, Данії та Фінляндії впроваджується концепція Vision Zero, яка передбачає нульову толерантність до аварійності. Для цього створюються спеціальні низькошвидкісні зони, роздільні велодоріжки, безпечні перехрестя, спеціальні світлофори для велосипедистів, а також інформаційні кампанії серед водіїв автомобілів і велосипедистів. Завдяки цьому знижується ризик травматизму, підвищується довіра до велотуризму та створюються умови для безпечного пересування як досвідчених, так і новачків.

Велика увага приділяється також туристичним та супутнім сервісам. У багатьох країнах ЄС організовуються тематичні велотури, гастрономічні маршрути, винні та культурні велоподорожі, які поєднують спорт, відпочинок і пізнання локальної культури. У Франції популярні маршрути винними регіонами Бордо та Бургундія, де велосипедисти відвідують виноградники та дегустаційні зали. У Німеччині веломаршрути вздовж Рейну поєднують відвідування історичних замків, культурних центрів та природних заповідників. В Італії та Іспанії організовують гастро-велотури, що поєднують дегустації місцевих страв, відвідування фермерських господарств та туристичних фестивалів. Такі поєднання роблять велотуризм більш привабливим і стимулюють розвиток місцевого бізнесу, включаючи кафе, ресторани, готелі, прокат велосипедів і майстерні [39, с. 81].

Окреме місце займають комунікація та просування велотуризму. Країни ЄС проводять масштабні інформаційні кампанії, організовують міжнародні велопробіги та фестивалі, залучають соціальні мережі, туристичні портали та мобільні додатки для залучення нових категорій туристів. Завдяки цьому створюється позитивний імідж регіонів як безпечних та комфортних для велотуризму. Брендкування, інтеграція з культурними, гастрономічними та

спортивними подіями дозволяє підвищити привабливість веломаршрутів і стимулювати туристичний потік протягом усього року.

Таблиця 2.2. Кращі практики організації веломаршрутів, інфраструктури та сервісів у різних країнах ЄС [44].

Країна	Приклади веломаршрутів	Інфраструктура	Сервіси для велосипедистів	Цифрові сервіси та інформація	Особливості та просування
Нідерланди	Національна мережа велодоріжок (>35 000 км), маршрути LF-routes (довгі національні маршрути)	Відокремлені велодоріжки, підземні та наземні паркінги, велопрокати, ремонтні станції	Велопрокат OV-fiets, сервісні пункти на маршрутах, освітлення та навігаційні системи	Інтерактивні карти, мобільні додатки з GPS-навігацією, інформація про безпеку	Пріоритет велосипедистів у містах, інтеграція з громадським транспортом, міжнародні велопробіги
Данія	Веломаршрути Danish National Cycle Routes (около 11 000 км)	Супермагістралі для велосипедів, парковки, зони відпочинку	Пункти обслуговування, прокат велосипедів, зарядні станції для електровелосипедів	Мобільні застосунки з маршрутами, інтерактивні карти	Vision Zero для безпеки, велотуризм інтегровано з екологічною політикою
Німеччина	EuroVelo 15 (Рейнський маршрут), Donauradweg, Romantic Road bike trails	Широкі велодоріжки, безпечні перехрестя, парковки, велопрокат	Сервісні станції, інформаційні центри, велокомплекси на залізничних станціях	Онлайн-платформи для бронювання маршрутів та готелів, GPS-навігація	Інтеграція з залізничним транспортом, культурні маршрути, велофестивалі

Франція	Loire à Vélo, Vélodyssée (Атлантичне узбережжя), Burgundy Wine Routes	Відокремлені доріжки, пункти відпочинку, велопаркінги	Велопрокат, сервісні станції, культурні та гастрономічні тури	France Vélo Tourisme – інтерактивні карти, мобільні додатки, онлайн-бронювання	Гастрономічні маршрути, винні дегустації, тематичні велотури
Австрія	Danube Cycle Path, Alpe-Adria Radweg	Доріжки різної складності, парковки, пункти прокату	Сервісні станції, велопрокат, пункти харчування	Інтерактивні карти, мобільні додатки з GPS та інформацією про маршрути	Інтеграція з залізницею, туристичні маршрути через культурні та природні об'єкти
Швейцарія	Swiss National Bike Routes, Aare Cycle Path	Велодоріжки високої якості, парковки, велопрокати	Сервісні станції, пункти відпочинку, готелі з велосервісом	Switzerland Mobility – інтерактивні карти, GPS-навігація, онлайн-планування	Безпека та комфорт, поєднання з пішохідними та водними маршрутами, вело-фестивалі
Італія	Tuscany Wine Roads, Via Claudia Augusta	Велодоріжки в туристичних регіонах, парковки, прокат	Гастро-тури, велопрокат, сервісні станції	Мобільні застосунки для планування маршрутів, GPS-навігація	Гастрономічні та культурні маршрути, винні дегустації, фестивалі та івенти
Іспанія	Camino de Santiago by	Відокремлені велодоріжки,	Сервісні станції, пункти	Онлайн-платформи,	Культурні та історичні

	bike, Costa Brava Cycle Routes	парковки, прокат	харчування, велопрокат	GPS-навігація, мобільні додатки	маршрути, інтеграція з пішохідними стежками, велофестивалі
--	--------------------------------	------------------	------------------------	---------------------------------	--

Таким чином, кращі практики організації веломаршрутів у країнах ЄС поєднують планування маршрутів, розвиток інфраструктури, інтеграцію з транспортною системою, використання цифрових сервісів, увагу до безпеки та розвиток туристичних послуг і просування. Завдяки цьому велотуризм стає масовим і доступним явищем, створює значний економічний, соціальний, культурний і екологічний ефект, сприяє розвитку місцевих громад та формує позитивний туристичний імідж. Цей досвід може бути корисним для України як приклад комплексного підходу до розвитку велотуризму, інтеграції його в туристичну стратегію та створення сучасної, безпечної та зручної велоінфраструктури.

2.3. Впровадження цифрових технологій у велотуризмі (мобільні додатки, інтерактивні карти, онлайн-бронювання)

Впровадження цифрових технологій у велотуризмі є одним із найважливіших напрямів розвитку цього виду туризму у сучасних умовах, оскільки воно дозволяє значно підвищити комфорт, безпеку, ефективність та привабливість велосипедних подорожей для широкого кола туристів. Сучасні цифрові технології у велотуризмі включають мобільні додатки, інтерактивні карти, GPS-навігацію, онлайн-платформи для планування маршрутів, сервіси бронювання, а також системи збору, обробки та аналізу даних про поведінку та попит велосипедистів. У комплексі ці інструменти формують сучасну цифрову екосистему велотуризму, яка дозволяє забезпечити високу якість туристичного сервісу, інтегрувати велотуризм із культурними, гастрономічними та

природними ресурсами регіонів, а також підвищити ефективність управління туристичною інфраструктурою.

Одним із ключових цифрових інструментів є мобільні додатки, які виконують багатофункціональну роль у забезпеченні повноцінної та безпечної подорожі велосипедистів. Вони надають актуальну інформацію про маршрути, рівень їх складності, протяжність, перепади висот та стан покриття доріжок, що дозволяє туристам планувати поїздки відповідно до власних фізичних можливостей та індивідуальних інтересів. Мобільні додатки також містять інформацію про туристичні об'єкти, природні та культурні пам'ятки, пункти харчування, готелі, кемпінги та сервіси для велосипедистів уздовж маршруту. Це дозволяє туристам отримати повний спектр даних для організації подорожі без потреби у додатковому пошуку інформації. Деякі додатки надають можливість онлайн-бронювання готелів, прокату велосипедів та електросамокатів, що значно спрощує логістику та підвищує гнучкість подорожей [8].

Важливим елементом цифрової підтримки велотуризму є інтерактивні карти та GPS-навігація, які дозволяють точно орієнтуватися на маршруті, обирати найкоротші або найживописніші дороги, визначати безпечні ділянки та проміжні зупинки для відпочинку. У багатьох країнах ЄС, таких як Нідерланди, Данія, Швейцарія та Німеччина, інтерактивні карти інтегровані з мобільними додатками, онлайн-порталами та системами GPS-навігації, що дозволяє отримувати інформацію у реальному часі, планувати багатоденні маршрути та адаптувати їх до погодних умов або змін у дорожній обстановці. Деякі регіони впровадили «розумні велодоріжки» з освітленням, сенсорами руху та інтерактивною навігацією, які підвищують безпеку пересування у темну пору доби та в умовах великого трафіку.

Ще одним ключовим аспектом є цифрові платформи для планування маршрутів та інтеграції з туристичними сервісами, які дозволяють туристам створювати індивідуальні або групові маршрути, враховувати рівень складності, тривалість та перепади висот. Ці платформи містять інформацію про пункти харчування, готелі, кемпінги, культурні та гастрономічні події, а також

інтегруються з мобільними додатками для навігації. Завдяки цьому користувач може спланувати подорож максимально комфортно, з урахуванням особистих уподобань та доступності інфраструктури.

Впровадження систем збору та аналізу даних (Big Data) є важливим для розвитку велотуризму на державному та регіональному рівнях. Застосування аналітики дозволяє оцінювати попит на маршрути, поведінку туристів, визначати зони підвищеного навантаження, планувати розвиток інфраструктури та вдосконалювати сервіси. Наприклад, у Німеччині та Австрії системи збору даних використовуються для визначення інтенсивності руху, оптимізації маршрутів, планування технічного обслуговування велодоріжок та прогнозування потреб у додаткових послугах.

Цифрові технології також значно підвищують рівень безпеки велосипедистів. Мобільні додатки повідомляють про погодні умови, дорожні роботи, обмеження руху, аварійні ситуації, а GPS-трекери дозволяють стежити за пересуванням туристів у реальному часі. Це особливо важливо для багатоденних подорожей, міжнародних маршрутів або пересування в малонаселених регіонах. Використання цифрових інструментів знижує ризик травматизму, підвищує довіру до велотуризму і стимулює більшу кількість туристів до активного пересування на велосипеді [14].

Крім цього, цифрові сервіси сприяють популяризації велотуризму серед молоді та міжнародних туристів. Через мобільні додатки та онлайн-платформи туристи можуть ділитися маршрутами, відгуками, фотографіями та планувати подорожі, орієнтуючись на рейтинги та рекомендації інших користувачів. Це сприяє створенню спільнот велосипедистів, підвищує рівень залучення до велотуризму та стимулює розвиток локальної туристичної інфраструктури, включаючи кафе, ресторани, готелі, майстерні та пункти прокату.

Цифрові технології дозволяють також інтегрувати велотуризм із культурними, гастрономічними та природними ресурсами регіонів, створюючи тематичні маршрути, наприклад, гастро-, винні, історико-культурні або природоохоронні велоподорожі. Це сприяє підвищенню туристичної

привабливості регіонів, розвитку локального бізнесу та формуванню комплексного туристичного продукту, який поєднує спорт, відпочинок та культурне пізнання.

Впровадження цифрових технологій у велотуризмі, зокрема систем онлайн-бронювання, відіграє надзвичайно важливу роль у забезпеченні комфорту, зручності та ефективного планування подорожей для велосипедистів. Онлайн-бронювання дозволяє туристам заздалегідь резервувати житло, прокат велосипедів, місця у кемпінгах, участь у тематичних турах або спеціалізованих подіях, що значно спрощує організацію подорожі та робить її менш стресовою і більш прогнозованою.

Однією з основних переваг онлайн-бронювання є економія часу та зусиль. Замість того щоб телефонувати чи особисто відвідувати заклади, турист може обрати і забронювати послуги за допомогою одного цифрового інструменту. Це особливо важливо для багатоденних або міжнародних веломаршрутів, коли необхідно планувати зупинки у різних містах або регіонах. Крім того, онлайн-бронювання дозволяє отримати актуальну інформацію про наявність послуг, ціни, умови та рейтинги, що допомагає туристам приймати більш зважені рішення і підбирати оптимальні варіанти відповідно до власних фінансових можливостей і вподобань.

Системи онлайн-бронювання інтегруються з мобільними додатками та цифровими картами, що дозволяє туристам не тільки планувати маршрут, але й безпосередньо з нього переходити до процесу бронювання. Наприклад, на маршрутах у Німеччині чи Франції туристи можуть через додаток обрати готель або кемпінг у безпосередній близькості від обраного відрізка веломаршруту та одразу оформити бронь без потреби додаткового пошуку контактів чи дзвінків. Це робить планування поїздки максимально зручним і дозволяє зосередитися на безпосередньому відпочинку та насолоді подорожжю [12, с. 211].

Ще однією важливою функцією онлайн-бронювання є зворотний зв'язок та рейтинги. Системи дозволяють залишати відгуки про житло, сервіси прокату та обслуговування, що підвищує якість туристичних послуг і стимулює заклади

покращувати рівень сервісу. Туристи можуть орієнтуватися на досвід інших користувачів, що знижує ризики невідповідності очікувань і реальних умов на місці.

Онлайн-бронювання також забезпечує ефективне управління туристичними потоками для організаторів маршруту та закладів. Сервіси бронювання дозволяють відстежувати завантаженість готелів, кемпінгів та прокатних пунктів у реальному часі, що допомагає планувати додаткові точки обслуговування, оптимізувати логістику та уникати перевантаження маршрутів. Для місцевих громад це означає можливість краще управляти туристичними ресурсами, покращувати якість обслуговування та сприяти сталому розвитку туризму.

Крім того, онлайн-бронювання інтегрується з системами безпечного платежу, що забезпечує зручність та надійність фінансових операцій, а також захист персональних даних користувачів. Це особливо важливо для міжнародних туристів, які подорожують з різних країн і потребують безпечних способів оплати.

Завдяки використанню онлайн-бронювання велотуризм стає більш доступним для широкої аудиторії, включаючи сім'ї, молодь, людей похилого віку та іноземних туристів. Ця технологія сприяє інтеграції велотуризму з іншими туристичними продуктами, такими як гастрономічні тури, культурні події або еко-маршрути, що робить подорожі більш комплексними та привабливими [12, с. 225].

Впровадження онлайн-бронювання у велотуризмі є важливою складовою цифрової трансформації цього виду туризму, оскільки забезпечує зручність, безпеку, прогнозованість та інтеграцію туристичних послуг, підвищує якість обслуговування, оптимізує управління ресурсами та стимулює розвиток локальної економіки. Досвід європейських країн у використанні систем онлайн-бронювання може бути ефективно адаптований для України, дозволяючи створити сучасну, цифрово інтегровану платформу для розвитку велотуризму та підвищення туристичної привабливості регіонів.

Таким чином, впровадження цифрових технологій у велотуризмі забезпечує багатовимірний ефект: підвищує зручність і безпеку подорожей, оптимізує планування маршрутів, інтегрує велотуризм з іншими туристичними продуктами, сприяє розвитку локальної економіки та популяризації активного способу життя. Досвід європейських країн у використанні мобільних додатків, інтерактивних карт, GPS-навігації та цифрових платформ може бути ефективно адаптований для України, що дозволить створити сучасну цифрову інфраструктуру велотуризму, стимулювати внутрішній та міжнародний туристичний потік, підвищити рівень безпеки та комфортності велосипедних подорожей та сприяти сталому розвитку регіонів.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВЕЛОТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

3.1. Огляд наявної велоінфраструктури та популярних веломаршрутів в Україні

В Україні велотуризм поступово набуває все більшої популярності та стає важливою складовою розвитку внутрішнього туризму, сприяючи популяризації здорового способу життя, активного відпочинку на природі та пізнання культурної та природної спадщини країни. Одним із ключових факторів, що забезпечує розвиток велотуризму, є створення та модернізація відповідної велоінфраструктури, яка включає велодоріжки та велосмуги на дорогах, спеціальні велосипедні маршрути, велопарковки, пункти прокату велосипедів, інтеграцію маршрутів із туристичними об'єктами, готелями, кемпінгами та місцями відпочинку. Важливим аспектом є безпека пересування та наявність зручних умов для різних категорій туристів — від новачків і сімей з дітьми до досвідчених спортсменів, які шукають складні маршрути для велоподорожей.

Сучасна велоінфраструктура в Україні розвивається, насамперед, у великих містах та туристично привабливих регіонах. Наприклад, у Львові загальна протяжність велошляхів перевищує 30 км і включає окремі відокремлені велодоріжки, велосипедні смуги на вулицях із рухом автотранспорту та велосипедні контрсмуги. Такий підхід дозволяє велосипедистам безпечно пересуватися центром міста, прилеглими районами та інтегрувати велопоїздки з відвідуванням культурних та історичних пам'яток. У Києві велоінфраструктура активно розвивається на Оболонській набережній та інших центральних магістралях, де наносяться велосмуги та відокремлені велодоріжки. Одеса, Харків, Дніпро, Івано-Франківськ та інші міста поступово розширюють мережу велошляхів і впроваджують інтегровані велосипедні маршрути, які поєднують рекреаційні, туристичні та транспортні функції. Водночас у менших містах, таких як Чернігів, Черкаси чи Полтава,

велоінфраструктура ще перебуває на початковому етапі розвитку, проте спостерігається тенденція до її активного розширення та модернізації.

Що стосується популярних веломаршрутів в Україні, то вони відрізняються за складністю, довжиною та типом місцевості. Карпати пропонують широкий спектр маршрутів для велосипедистів різного рівня підготовки. Наприклад, маршрут «Цікавий Косів» вважається легким та підходить для новачків, сімейних поїздок та коротких екскурсійних велотурів. Маршрут «Косів–Шешори через Пістинь» має середній рівень складності і дозволяє туристам насолоджуватися мальовничими гірськими пейзажами, річками, водоспадами та етнографічними пам'ятками регіону. Крім того, Карпати пропонують численні гірські траси для професійних спортсменів і досвідчених велосипедистів, що поєднують інтенсивні фізичні навантаження з естетичним задоволенням від краєвидів [13, с. 179].

На Волині та в Поліссі популярними є маршрути навколо Шацьких озер, які ідеально підходять для сімейних подорожей і туристів, що віддають перевагу спокійному відпочинку на природі. Ці маршрути проходять через озера Люцимер, Світязь, Перемут та інші мальовничі водойми, дозволяючи насолоджуватися чистим повітрям, природними ландшафтами та різноманіттям флори й фауни. Для туристів, які цікавляться культурною та історичною спадщиною, на Львівщині створено маршрут «Золота підкова Львівщини», що проходить через відомі замки — Олеський, Підгорецький та Золочівський, поєднуючи активний відпочинок із знайомством із архітектурними та історичними пам'ятками. Такий формат велотуризму дозволяє туристам поєднувати фізичну активність з культурним збагаченням та пізнанням регіональної ідентичності.

На Черкащині туристи можуть обирати маршрути природного та історичного спрямування. Велоподорож до Буцького каньйону проходить через мальовничі скелі з сірого граніту, водоспад Вир, старий водяний млин XIX століття та інші природні атракції. Маршрут на Трахтемирівський півострів дозволяє поєднувати велосипедні прогулянки з відвідуванням історичних та

культурних пам'яток регіону, що робить його привабливим для туристів, зацікавлених як у природних ландшафтах, так і в історичній спадщині України.

Сучасні технології та цифрові сервіси значно полегшують організацію велоподорожей. Онлайн-карти, мобільні додатки, інтерактивні маршрути та сервіси для бронювання житла, прокату велосипедів і участі у тематичних турах дозволяють планувати поїздку з урахуванням індивідуальних потреб і можливостей. Використання таких технологій забезпечує комфорт та безпеку туристів, а також дозволяє обирати оптимальні маршрути, контролювати завантаженість готелів і кемпінгів, отримувати актуальну інформацію про стан доріг, погодні умови та особливості маршруту.

Крім того, розвиток велоінфраструктури сприяє популяризації активного способу життя, розвитку внутрішнього туризму, покращенню екологічної ситуації в містах і регіонах та стимулює розвиток локальної економіки. Велоінфраструктура сприяє інтеграції туризму з гастрономічними, культурними та екологічними продуктами, створюючи комплексні туристичні пропозиції, які роблять подорожі більш різноманітними та привабливими [13, с. 180].

Розвиток велотуризму в Україні безпосередньо залежить від комплексного підходу до створення інфраструктури, організації сервісів та забезпечення безпеки велосипедистів. По-перше, необхідно продовжувати розширювати мережу велодоріжок, велосмуг та велосипедних маршрутів, враховуючи потреби різних категорій туристів — від новачків і сімей із дітьми до досвідчених спортсменів. Важливо забезпечити безперервність маршрутів, їх зв'язок із транспортною системою та популярними туристичними об'єктами, включаючи культурні, гастрономічні та природні атракції.

По-друге, слід розвивати супутні сервіси для велосипедистів, такі як пункти прокату велосипедів, ремонтні станції, велопарковки, інформаційні центри та онлайн-сервіси для бронювання спорядження та житла. Впровадження інтерактивних цифрових карт, мобільних додатків з маршрутами, сервісів для планування поїздок та отримання актуальної інформації про стан доріг і погодні умови значно підвищує комфорт та зручність туристичних подорожей.

По-третє, необхідно забезпечити високий рівень безпеки на веломаршрутах. Для цього важливо розділяти потоки велосипедистів і автотранспорту, наносити чітку дорожню розмітку, встановлювати освітлення на темних ділянках, облаштовувати знаки безпеки та інформаційні панелі. Окрім того, важливе проведення просвітницьких кампаній серед велосипедистів та водіїв для підвищення культури взаємодії на дорозі.

Не менш важливим є інтегрований підхід до розвитку велотуризму на регіональному та національному рівні. Муніципалітети та державні органи повинні координувати зусилля з бізнесом, туристичними організаціями та громадськими об'єднаннями для створення комплексних туристичних продуктів, що поєднують веломаршрути з іншими видами туризму, зокрема культурним, гастрономічним та екологічним.

Важливим аспектом є також фінансова підтримка розвитку велоінфраструктури через державні та муніципальні програми, гранти та приватні інвестиції, що дозволяє реалізовувати масштабні проекти та забезпечувати їх довгострокову ефективність. Регулярний моніторинг стану велодоріжок, оцінка потреб туристів і збір зворотного зв'язку сприятимуть своєчасному вдосконаленню інфраструктури та сервісів [14].

Комплексний розвиток інфраструктури, сервісів і заходів безпеки сприятиме підвищенню привабливості України для велосипедистів, забезпечить комфортні та безпечні умови для подорожей і стимулюватиме розвиток внутрішнього туризму, водночас сприяючи формуванню позитивного іміджу країни на міжнародній туристичній арені.

Таким чином, наявна велоінфраструктура та розмаїття маршрутів в Україні створюють сприятливі умови для розвитку велотуризму та забезпечують широкий спектр можливостей для туристів різного віку і рівня підготовки. Подальший розвиток велоінфраструктури, впровадження сучасних цифрових технологій, створення тематичних маршрутів та інтеграція велотуризму з іншими туристичними продуктами дозволять Україні не лише підвищити внутрішній туристичний потік, а й стати конкурентоспроможною на

європейському рівні, пропонуючи сучасні, безпечні та комфортні веломаршрути для всіх категорій туристів.

3.2. Можливості адаптації європейського досвіду розвитку велотуризму для українських умов

Адаптація європейського досвіду розвитку велотуризму в українських умовах представляє собою багаторівневий процес, який охоплює не лише створення якісної велоінфраструктури, а й комплексну інтеграцію різних складових туристичного продукту, впровадження сучасних цифрових технологій, розвиток супутніх сервісів, підвищення безпеки та просвітницьку роботу серед громадян. Європейські країни, такі як Нідерланди, Данія, Німеччина, Австрія, Франція, Бельгія та Швеція, демонструють високий рівень розвитку велотуризму завдяки системному підходу, який включає ретельно продуману мережу велосипедних маршрутів, інтеграцію з громадським транспортом, наявність зручних сервісів та активне використання цифрових інструментів для планування та реалізації поїздок. Україна, маючи значний туристичний потенціал, природні ресурси та культурну спадщину, може успішно адаптувати ці підходи, створивши конкурентоспроможний і безпечний велотуристичний продукт.

Одним із ключових аспектів адаптації є розвиток комплексної веломережі, яка включає як відокремлені велодоріжки, так і велосипедні смуги на дорогах із рухом автотранспорту, а також міжміські та регіональні маршрути. Прикладом успішної інтеграції таких маршрутів є Нідерланди та Данія, де велотраси органічно поєднані з громадським транспортом, залізничними станціями, туристичними об'єктами та зонами відпочинку, що дозволяє планувати тривалі поїздки з відвідуванням кількох локацій без потреби в автомобілі. Українські міста та регіони можуть адаптувати цю практику, забезпечивши зручне сполучення веломаршрутів із залізничними вузлами, автостанціями,

аеропортами та туристично привабливими об'єктами, що дозволить туристам більш гнучко планувати маршрути та розширювати географію поїздок.

Досвід країн ЄС також демонструє важливість створення тематичних та інтегрованих маршрутів, які поєднують культурні, гастрономічні, винні, історичні та природні атракції. Такі маршрути не лише підвищують привабливість поїздок, а й сприяють розвитку локальної економіки, підтримці малих та середніх підприємств, готелів, ресторанів та сувенірних магазинів. В Україні можна адаптувати ці підходи для Карпат, Закарпаття, Львівської, Черкаської та Волинської областей, створюючи маршрути, що поєднують активний відпочинок із дегустацією місцевої кухні, відвідуванням етнографічних музеїв, замків та природних парків. Наприклад, створення «винних та гастрономічних маршрутів Карпат» дозволить об'єднати дегустаційні заходи, відвідування місцевих фермерських господарств та велопоїздки мальовничими ландшафтами, що підвищить туристичну привабливість регіону та створить нові робочі місця [16, с. 121].

Цифрові технології відіграють надзвичайно важливу роль у європейському досвіді велотуризму та можуть бути успішно адаптовані в Україні. Мобільні додатки для планування маршрутів, GPS-навігація, інтерактивні карти, онлайн-сервіси для бронювання спорядження та житла, платформи для обміну інформацією серед велосипедистів дозволяють значно підвищити комфорт та безпеку подорожей. Завдяки цифровим інструментам туристи можуть отримувати актуальну інформацію про стан доріг, погодні умови, доступність туристичних об'єктів, наявність кемпінгів, велопарковок і стан прокату велосипедів. Для України це створює можливість формування сучасного цифрового туристичного середовища, інтегрованого з веломаршрутами та іншими видами активного туризму.

Ще одним важливим напрямом є підвищення рівня безпеки велоподорожей. У ЄС велотуризм характеризується високою культурою поведінки на дорозі, розділенням потоків велосипедистів і автотранспорту, наявністю чіткої розмітки, знаків безпеки та освітлених ділянок. В Україні

адаптація цих стандартів передбачає розділення потоків, впровадження велопарковок та пунктів відпочинку на довгих маршрутах, забезпечення безпечного пересування в міських та сільських зонах, а також проведення освітніх кампаній для велосипедистів та водіїв транспортних засобів. Це сприятиме зниженню ризиків дорожньо-транспортних пригод і формуванню культури взаємодії на дорогах, що підвищить безпеку всіх учасників руху.

Досвід ЄС також показує значущість комплексного підходу держави, бізнесу та громадських організацій. Державна підтримка включає фінансування розвитку інфраструктури, створення нормативно-правової бази, впровадження стратегій розвитку велотуризму та програм просування на національному та міжнародному рівнях. Бізнес задіяний у створенні сервісів для туристів, прокату велосипедів, організації тематичних турів і гастрономічних програм. Громадські організації активно беруть участь у промоції велотуризму, формуванні маршрутів, освітніх програмах та організації велоподій. Українські регіони можуть ефективно інтегрувати ці практики, створюючи партнерські програми та спільні проекти, що стимулюватимуть розвиток велотуризму комплексно та системно.

Таблиця 3.1. Можливості адаптації європейського досвіду розвитку велотуризму для українських умов [16, с. 122].

Напрямок адаптації	Європейський досвід	Можливості адаптації в Україні	Очікуваний ефект
Розвиток інфраструктури	Відокремлені велодоріжки, велосмуги, міжміські маршрути, інтеграція з громадським транспортом	Створення веломереж у містах та регіонах, інтеграція з залізничними та автобусними перевезеннями	Підвищення комфорту та доступності для туристів, розвиток регіонів

Тематичні маршрути	Культурні, гастрономічні, винні, історичні та природні маршрути	Формування маршрутів Карпат, Закарпаття, Львівщини, Черкащини, Волині з поєднанням активного відпочинку та локальних атракцій	Збільшення туристичної привабливості, підтримка малого та середнього бізнесу
Використання цифрових технологій	Мобільні додатки, GPS-навігація, інтерактивні карти, онлайн-бронювання	Розробка додатків для українських маршрутів, інтеграція онлайн-карт і сервісів прокату	Підвищення зручності та безпеки подорожей, інтеграція туристичного продукту
Безпека та культура велоруху	Розділення потоків, розмітка, освітлення, знаки безпеки, просвітницькі програми	Впровадження стандартів безпеки на маршрутах, освітні кампанії для водіїв та велосипедистів	Зниження ризиків ДТП, підвищення безпеки та культури велоруху
Державна підтримка	Фінансування інфраструктури, нормативно-правове регулювання, просування	Національні та регіональні програми розвитку велотуризму, гранти, стимулювання бізнесу та громадських ініціатив	Створення комплексної системи велотуризму, підвищення конкурентоспроможності України

Співпраця бізнесу та громадськості	Прокат велосипедів, організація турів, промоція велоактивностей	Розвиток прокату, тематичних турів, участь громадських організацій у маршрутах і подіях	Комплексний розвиток велотуризму, залучення місцевих громад, стимулювання економіки
------------------------------------	---	---	---

Таким чином, адаптація європейського досвіду розвитку велотуризму в Україні дає можливість створити сучасну, інтегровану та безпечну систему велоподоріжжя, яка поєднує активний відпочинок, культурні та гастрономічні атракції, цифрові сервіси, високий рівень безпеки та інтеграцію з іншими видами туризму. Реалізація цього підходу дозволить значно підвищити внутрішню туристичну активність, залучити іноземних туристів, стимулювати розвиток регіональної економіки, підтримати малий та середній бізнес, створити нові робочі місця та формувати позитивний імідж України на міжнародній туристичній арені. Це також сприятиме популяризації здорового способу життя, розвитку екологічно безпечного транспорту та інтеграції України у європейський туристичний простір, роблячи її конкурентоспроможною та привабливою для широкого кола туристів.

3.3. Проблеми та бар'єри розвитку велотуризму в Україні

Розвиток велотуризму в Україні має величезний потенціал для стимулювання внутрішнього туризму, популяризації здорового способу життя та активного відпочинку, проте він стикається з низкою комплексних проблем і бар'єрів, які значно уповільнюють процес його інтеграції в загальну туристичну інфраструктуру та зменшують привабливість для внутрішніх і міжнародних туристів. Одним із ключових бар'єрів є недостатній рівень розвиненої велоінфраструктури. На більшості територій країни велодоріжки та велосмуги відсутні або мають фрагментарний характер, міжміські маршрути часто не позначені, а існуючі траси не відповідають сучасним стандартам безпеки та зручності пересування. Відсутність інформативної навігації, знаків безпеки та

спеціально облаштованих зон відпочинку ускладнює використання веломаршрутів навіть для досвідчених велосипедистів, а для новачків та сімей із дітьми це часто стає непереборною перешкодою.

Другим важливим бар'єром є низька культура велоруку серед учасників дорожнього руху, як серед водіїв автомобілів, так і серед самих велосипедистів. В Україні часто спостерігається нехтування правилами дорожнього руху, відсутність розуміння принципів безпечного співіснування велосипедистів і автотранспорту, що призводить до підвищеного рівня дорожньо-транспортних пригод і формує негативне ставлення до велотуризму у широкого кола населення. У країнах ЄС безпека велосипедистів є пріоритетом, тому створення окремих велодоріжок, освітлених трас, чіткої дорожньої розмітки та інформаційних знаків є нормою; в Україні впровадження таких стандартів ще лише розпочинається [14].

Фінансові обмеження є ще одним серйозним фактором, що гальмує розвиток велотуризму. Брак державного та муніципального фінансування унеможлиблює реалізацію масштабних проєктів зі створення сучасних велосипедних маршрутів, облаштування велопарковок, пунктів прокату велосипедів, зон відпочинку та сервісних центрів. Часто окремі регіони змушені покладатися на приватні інвестиції, що не завжди гарантує рівномірний розвиток інфраструктури та сервісів по всій території країни. Відсутність комплексного фінансового планування та державної підтримки призводить до ситуацій, коли популярні туристичні маршрути облаштовані, а менш відвідувані — залишаються недоступними або небезпечними для велосипедистів.

Ще одним серйозним бар'єром є недостатня промоція велотуризму та низький рівень поінформованості населення та туристів про можливості велоподорожей. В Україні бракує інтегрованих онлайн-платформ, мобільних додатків, цифрових карт та інформаційних сервісів, які могли б надавати повну інформацію про маршрути, стан доріг, прокат велосипедів, сервіси для відпочинку та харчування. В результаті туристи стикаються з труднощами при плануванні поїздок, відсутністю актуальної інформації про маршрути та безпечні

точки відпочинку, що знижує рівень комфорту та безпеки під час велоподорожей.

Крім того, велотуризм в Україні повинен враховувати специфіку природних і культурних ресурсів. Деякі маршрути проходять через території, що потребують особливого збереження природи, охорони унікальних ландшафтів, біорізноманіття або культурної спадщини. Недостатнє регулювання використання таких зон та відсутність контролю за дотриманням правил екологічної безпеки може призводити до деградації природного середовища та зниження привабливості туристичних об'єктів.

Соціальні та організаційні фактори також є важливими бар'єрами розвитку велотуризму. Недостатня координація між державними органами, органами місцевого самоврядування, бізнесом та громадськими організаціями ускладнює створення комплексних туристичних продуктів, тематичних маршрутів, фестивалів та подій, які могли б ефективно залучати туристів і сприяти розвитку регіонів. Відсутність чіткої стратегії на національному та регіональному рівнях призводить до розрізненості зусиль, дублювання ініціатив та неефективного використання ресурсів.

Технологічні бар'єри також впливають на розвиток велотуризму. В Україні поки що недостатньо розвинені цифрові сервіси для бронювання спорядження, житла, прокату велосипедів та планування маршрутів. Відсутність інтегрованих систем з GPS-навігацією, мобільними додатками та інтерактивними картами знижує зручність користування веломаршрутами та ускладнює планування поїздки для туристів різного рівня підготовки.

Таблиця 3.2. Проблеми та бар'єри розвитку велотуризму в Україні [14].

Напрямок проблеми	Конкретні бар'єри	Наслідки	Можливі шляхи вирішення
Інфраструктура	Відсутність велодоріжок і велосмуг, непозначені	Обмежена доступність маршрутів, небезпечні умови,	Будівництво велодоріжок, облаштування маршрутів,

	міжміські маршрути, низька якість трас	зниження привабливості	інтеграція з громадським транспортom
Безпека	Низька культура велоруху серед водіїв і велосипедистів, відсутність освітлених ділянок і знаків безпеки	Підвищений рівень ДТП, небезпека для учасників руху	Впровадження стандартів безпеки, освітні кампанії, розділення потоків транспорту
Фінансування	Недостатня державна та муніципальна підтримка, брак інвестицій у інфраструктуру та сервіси	Обмежені можливості для розвитку, нерівномірний розвиток маршрутів	Державні програми, гранти, приватні інвестиції, стимулювання бізнесу
Цифровізація та інформація	Відсутність онлайн- карт, мобільних додатків, сервісів для бронювання та прокату	Ускладнене планування подорожей, низький рівень комфорту	Розробка мобільних додатків, інтерактивних карт, онлайн-сервісів, GPS-навігація
Соціально- організаційні фактори	Недостатня координація між державою, бізнесом та громадськістю	Розрізнені ініціативи, дублювання зусиль, неефективне використання ресурсів	Створення національної та регіональної стратегії, партнерство держави, бізнесу та громадських організацій
Екологічні та природні обмеження	Проходження маршрутів через охоронювані зони,	Можлива деградація природного	Регулювання використання територій,

	природні парки, культурні пам'ятки	середовища, обмеження розвитку маршрутів	дотримання правил екологічної безпеки, створення стійких маршрутів
--	---------------------------------------	---	---

Таким чином, головними проблемами та бар'єрами розвитку велотуризму в Україні є: недостатній рівень інфраструктури та безпечних маршрутів, низька культура велоруку, обмежене фінансування, слабкий рівень промоції та цифровізації, екологічні обмеження, організаційна розрізненість та низький рівень технологічного забезпечення. Для подолання цих бар'єрів необхідно застосовувати комплексний підхід, який включає державні та муніципальні інвестиції в інфраструктуру, розвиток цифрових сервісів і інтерактивних карт, освітні кампанії для велосипедистів та водіїв, створення стандартів безпеки, інтеграцію тематичних маршрутів із культурними та природними об'єктами, активну участь бізнесу та громадських організацій і впровадження національної та регіональної стратегії розвитку велотуризму. Такий системний підхід дозволить значно підвищити привабливість України для велосипедистів, стимулювати внутрішній туризм, сприяти розвитку регіональної економіки, створити нові робочі місця та інтегрувати країну у європейський туристичний простір.

3.4. Рекомендації щодо розвитку велотуризму в Україні

Розвиток велотуризму в Україні є стратегічно важливим напрямом для стимулювання внутрішнього туризму, популяризації здорового способу життя, активного відпочинку та сталого використання природних і культурних ресурсів, проте його ефективне впровадження стикається з низкою комплексних проблем і бар'єрів, які потребують системного і багаторівневого підходу. Однією з ключових проблем залишається недостатній розвиток інфраструктури. Велодоріжки та велосмути в більшості міст України відсутні або мають фрагментарний характер, міжміські маршрути часто не позначені або не

відповідають сучасним стандартам безпеки та комфорту. Веломаршрути нерідко проходять через дороги з інтенсивним автомобільним рухом без розділення потоків, що створює значні ризики для велосипедистів. Відсутність інформаційних та навігаційних знаків, спеціально облаштованих зон відпочинку, велопарковок та сервісних пунктів ускладнює використання маршрутів навіть для досвідчених туристів, а для новачків та сімей із дітьми це стає серйозним бар'єром.

Не менш важливим фактором є низька культура велоруку серед учасників дорожнього руху, яка проявляється у недостатньому дотриманні правил дорожнього руху як водіями автомобілів, так і самими велосипедистами. Часті випадки порушень правил, відсутність взаємоповаги на дорозі та недостатня увага до безпеки створюють високий ризик ДТП і негативно впливають на сприйняття велотуризму населенням та туристами. У країнах ЄС культура велосипедного руху сформована десятиліттями і включає наявність розділених смуг, знаків безпеки, освітлення небезпечних ділянок, що забезпечує високий рівень безпеки та комфорту для велосипедистів. Для України адаптація цих стандартів потребує проведення масштабних освітніх кампаній, підвищення рівня правової відповідальності учасників руху та впровадження нормативів безпеки на державному та регіональному рівнях [9].

Фінансові обмеження є ще одним критичним бар'єром. Брак державного та муніципального фінансування ускладнює реалізацію великих проєктів зі створення сучасної інфраструктури для велотуризму, облаштування велосипедних парків, пунктів прокату, зон відпочинку, сервісних центрів та інтеграції маршрутів із туристичними об'єктами. У більшості регіонів розвиток велоінфраструктури покладається на приватні інвестиції, що призводить до нерівномірності розвитку та обмежує доступність маршрутів для широкого кола туристів. Для подолання цього бар'єру необхідне комплексне фінансування, включаючи державні програми, муніципальні інвестиції, гранти, пільгове кредитування та стимули для бізнесу, який займається прокатом велосипедів, організацією турів і супутніх послуг.

Велотуризм в Україні також стикається з технологічними бар'єрами. Відсутність інтегрованих цифрових платформ, мобільних додатків, онлайн-сервісів для бронювання спорядження та житла, інтерактивних карт і GPS-навігації обмежує можливості туристів у плануванні подорожей. Сучасні туристи звикли до зручних цифрових сервісів, які дозволяють оперативно отримувати інформацію про стан маршрутів, погодні умови, доступність прокату велосипедів та сервісів харчування. Відсутність таких інструментів знижує рівень комфорту, ускладнює організацію подорожей та може стати причиною відмови від використання веломаршрутів, особливо для іноземних туристів.

Крім того, велотуризм потребує врахування екологічних і культурних аспектів. Деякі маршрути проходять через охоронювані природні території, національні парки, ландшафтні резервати або історико-культурні об'єкти, де велика кількість туристів може завдати шкоди екосистемам, рослинності та культурній спадщині. Недостатнє регулювання використання таких зон, відсутність контролю за дотриманням екологічних правил і стандартів сталого туризму може призводити до деградації природного середовища та зниження туристичної привабливості регіонів. Для вирішення цієї проблеми необхідно розробляти маршрути з урахуванням екологічної безпеки, облаштовувати спеціальні зони відпочинку, впроваджувати обмеження на відвідуваність в охоронюваних територіях та проводити просвітницьку роботу серед туристів.

Соціальні та організаційні фактори також відіграють важливу роль. Недостатня координація між державними органами, органами місцевого самоврядування, приватним бізнесом та громадськими організаціями ускладнює створення комплексних туристичних продуктів, тематичних маршрутів, велофестивалів та івентів, що могли б ефективно залучати туристів і сприяти розвитку регіонів. Відсутність національної та регіональної стратегії розвитку велотуризму призводить до розрізнених ініціатив, дублювання зусиль та неефективного використання наявних ресурсів [9].

Таким чином, головними проблемами та бар'єрами розвитку велотуризму в Україні є:

- Недостатній рівень інфраструктури, відсутність безпечних та позначених маршрутів, велодоріжок і зон відпочинку;
- Низька культура велоруку та відсутність системи безпеки для велосипедистів;
- Обмежене державне і муніципальне фінансування, нерівномірний розвиток інфраструктури;
- Слабкий рівень цифровізації та інформаційного забезпечення туристів, відсутність інтегрованих онлайн-сервісів;
- Екологічні обмеження та необхідність дотримання принципів сталого розвитку;
- Недостатня координація між державою, бізнесом та громадськістю, розрізненість організаційних ініціатив;
- Низький рівень технологічного забезпечення та впровадження сучасних цифрових інструментів.

Подолання цих бар'єрів потребує комплексного підходу: розвиток сучасної інфраструктури та безпечних маршрутів, впровадження стандартів безпеки, проведення освітніх кампаній, створення інтегрованих цифрових платформ для планування маршрутів і бронювання послуг, фінансова підтримка з боку держави та бізнесу, тематичні маршрути, що поєднують активний відпочинок із культурними та гастрономічними атракціями, а також ефективна координація між усіма зацікавленими сторонами. Такий системний підхід дозволить створити сучасну, безпечну та інтегровану систему велотуризму, яка сприятиме розвитку регіональної економіки, популяризації здорового способу життя, залученню внутрішніх і міжнародних туристів та інтеграції України в європейський туристичний простір, забезпечуючи конкурентоспроможність та стійкий розвиток галузі [13, с. 179].

Формування ефективного та конкурентоспроможного велотуристичного середовища в Україні неможливе без взаємодії трьох ключових суб'єктів: держави, місцевих громад та бізнесу. Кожен із цих учасників має свої функції, ресурси та відповідальність, і їх спільна діяльність забезпечує комплексний

розвиток велотуризму, підвищує привабливість територій для туристів та сприяє сталому економічному, соціальному й екологічному розвитку регіонів.

Держава відіграє фундаментальну роль у створенні правових, фінансових і стратегічних умов для розвитку велотуризму. На національному рівні необхідне розроблення законодавчих та нормативно-правових актів, які регламентують створення та утримання велоінфраструктури, визначають стандарти безпеки, розмітки та навігації, а також інтеграцію веломаршрутів у загальну туристичну систему. Державні органи також можуть ініціювати фінансування проектів із будівництва велодоріжок, облаштування зон відпочинку, пунктів прокату велосипедів, організації фестивалів і велоподій. Крім того, держава може стимулювати розвиток велотуризму через гранти, субсидії, пільгове кредитування та податкові преференції для бізнесу, який розвиває велосервіси та туристичні продукти. Створення національної стратегії розвитку велотуризму дозволяє забезпечити єдність підходів, координацію регіональних ініціатив та формування комплексної мережі веломаршрутів, що відповідає європейським стандартам.

Місцеві громади мають ключову роль у реалізації конкретних проєктів на регіональному та місцевому рівні. Вони забезпечують підтримку та участь населення у розвитку велотуризму, беруть участь у плануванні маршрутів, облаштуванні рекреаційних зон, організації культурних, гастрономічних та спортивних заходів, які інтегруються в велотуристичні маршрути. Громади також відіграють важливу роль у підтримці місцевого бізнесу, який надає послуги велосипедного прокату, харчування, проживання та організації турів. Активна участь громад дозволяє врахувати локальні потреби, природні та культурні особливості території, сприяти збереженню навколишнього середовища та підтримувати сталий розвиток регіонів [13, с. 180].

Бізнес є третім важливим учасником формування велотуристичного середовища. Комерційні структури забезпечують розвиток туристичних послуг, включаючи прокат велосипедів, організацію тематичних турів і велоподій, розробку цифрових сервісів для планування маршрутів, бронювання житла,

надання інформації про безпеку та сервісні точки. Бізнес також сприяє популяризації велотуризму через маркетингові кампанії, партнерство з локальними громадами та залучення туристів з різних регіонів та країн. Інноваційні компанії можуть впроваджувати сучасні технології, мобільні додатки, інтерактивні карти та онлайн-сервіси, що значно підвищує комфорт і безпеку туристичних поїздок.

Спільна робота держави, громад і бізнесу дозволяє створювати комплексні та інтегровані велотуристичні продукти. Держава забезпечує нормативно-правову базу та фінансування, громади підтримують локальні ініціативи та формують маршрути з урахуванням культурних, природних та соціальних особливостей територій, а бізнес надає сервіси, логістику та просування продукту. Такий підхід дозволяє формувати єдину мережу веломаршрутів, інтегровану з туристичними атракціями, підвищувати безпеку, комфорт та доступність велотуризму для всіх категорій туристів.

Важливою складовою цього процесу є взаємна координація та постійний обмін інформацією між усіма учасниками. Регулярні консультації, стратегічне планування, обмін кращими практиками та участь громад у моніторингу стану маршрутів дозволяють оперативно реагувати на проблеми, вдосконалювати інфраструктуру та сервіси, адаптувати цифрові інструменти під потреби туристів і підтримувати сталий розвиток велотуризму.

Комплексна взаємодія держави, місцевих громад та бізнесу створює основу для формування сучасного, безпечного та ефективного велотуристичного середовища в Україні, що сприяє розвитку внутрішнього туризму, популяризації здорового способу життя, стимулюванню економіки регіонів і інтеграції країни в європейські стандарти організації велотуризму [14].

Використання цифрових технологій та маркетингових інструментів є одним із ключових напрямів розвитку та популяризації велотуризму в сучасних умовах. Цифровізація туристичної сфери дозволяє забезпечити доступність інформації, підвищити комфорт і безпеку туристичних поїздок, а також ефективно залучати внутрішніх і міжнародних туристів до активного відпочинку

на велосипеді. Перш за все, цифрові технології дозволяють створювати інтерактивні карти веломаршрутів, де відображаються їхня довжина, складність, стан доріг, наявність зон відпочинку, сервісних центрів, пунктів прокату велосипедів та туристичних атракцій. Такі карти можуть бути доступними через мобільні додатки, веб-платформи та GPS-навігатори, що значно полегшує планування подорожей та дозволяє туристам адаптувати маршрут під свої потреби та рівень підготовки.

Мобільні додатки для велотуризму не лише надають інформацію про маршрути, але й інтегрують сервіси бронювання житла, прокату велосипедів, харчування та участі в тематичних подіях. Вони можуть містити рейтингові системи, відгуки користувачів, інтерактивні маршрути з позначенням цікавих об'єктів, а також повідомлення про стан погоди або можливі небезпечні ділянки маршруту. Це сприяє підвищенню комфорту та безпеки туристичних поїздок, дозволяє залучати більше туристів і стимулювати повторні поїздки.

Онлайн-маркетинг і соціальні мережі відіграють важливу роль у популяризації велотуризму. Створення сторінок та груп у популярних платформах дозволяє поширювати інформацію про маршрути, події, фестивалі та велоподії, залучати туристів до активного відпочинку, проводити конкурси, акції та промоційні кампанії. Відеоконтент, інтерактивні тури та фотоісторії допомагають візуалізувати маршрути, продемонструвати красу природних та культурних об'єктів, підвищуючи емоційний інтерес до подорожей [14].

Велике значення має використання аналітичних інструментів та технологій Big Data, які дозволяють відстежувати поведінку туристів, популярність маршрутів, сезонність поїздок, рівень задоволеності та потреби користувачів. На основі цих даних можливо оптимізувати маршрути, покращувати сервіси, планувати розвиток інфраструктури та формувати персоналізовані пропозиції для різних категорій туристів. Інтеграція з AI-технологіями дозволяє створювати персоналізовані маршрути, рекомендації щодо відпочинку та підбирати оптимальні траси залежно від фізичної підготовки, інтересів та часу, який турист готовий витратити на подорож.

Крім того, важливим аспектом є використання цифрових платформ для просування велотуризму на національному та міжнародному рівнях. Туристичні портали, онлайн-броузери, інтеграція маршрутів у мобільні додатки великих туристичних платформ дозволяють залучати іноземних туристів, демонструвати інноваційні туристичні продукти та підвищувати конкурентоспроможність українських регіонів. Спільні проєкти держави, бізнесу та громадських організацій з цифрової промоції можуть включати розробку інтерактивних веб-карт, мобільних додатків, віртуальних турів і онлайн-реклами, що охоплює цільову аудиторію і стимулює активну участь у велоподорожах.

Таким чином, інтеграція цифрових технологій і сучасних маркетингових інструментів дозволяє створити зручну, безпечну та привабливу систему велотуризму в Україні, забезпечити доступність інформації для всіх категорій туристів, оптимізувати планування маршрутів і сервісів, підвищити популярність велоподорожей та сприяти сталому розвитку туристичної галузі. Це поєднання цифрових інструментів, аналітики, персоналізації та активної промоції формує комплексне та ефективне середовище для розвитку велотуризму на національному та регіональному рівнях.

ВИСНОВКИ

Проведене магістерське дослідження дозволило комплексно проаналізувати сутність, сучасний стан і перспективи розвитку велотуризму в Україні в контексті досвіду реалізації стратегій розвитку велоруку в країнах Європейського Союзу. Отримані результати підтверджують, що велотуризм є одним із найперспективніших напрямів сталого туризму, який поєднує в собі екологічні, соціальні, економічні та культурні аспекти розвитку суспільства. Його активне впровадження здатне сприяти не лише зростанню туристичної привабливості регіонів, а й покращенню якості життя населення, розбудові безпечної транспортної інфраструктури, збереженню довкілля та формуванню нової туристичної культури.

У ході дослідження було визначено, що велотуризм — це вид активного туризму, який передбачає використання велосипеда як основного засобу пересування з метою відпочинку, пізнання, спорту або екологічних подорожей. Його ключовими характеристиками є доступність, екологічність, мобільність та соціальна інклюзивність. Велотуризм є не лише дозвіллевою активністю, а й потужним чинником соціально-економічного розвитку, що створює нові можливості для малого бізнесу, стимулює розвиток транспортної, готельної та рекреаційної інфраструктури, а також сприяє підвищенню екологічної свідомості населення.

Встановлено, що сучасна класифікація велотуризму охоплює різні форми — від короткотривалих локальних маршрутів до міждержавних велоподорожей міжнародного рівня. За своїм змістом і метою він може бути спортивним, пізнавальним, екологічним, культурно-освітнім або рекреаційним. Водночас одним із ключових напрямів розвитку є сімейний та соціальний велотуризм, який сприяє залученню широких верств населення до здорового способу життя та активного дозвілля.

Дослідження показало, що Україна володіє значним потенціалом для розвитку велотуризму завдяки природно-рекреаційним ресурсам, культурно-історичній спадщині, сприятливим кліматичним умовам та географічному

положенню. У різних регіонах країни — Карпатах, на Поділлі, у Поліссі, на узбережжі Чорного та Азовського морів — сформувалися окремі маршрути, які вже приваблюють велосипедистів з України та з-за кордону. Проте більшість із них мають локальний характер і потребують модернізації, стандартизації та включення до національної мережі туристичних шляхів.

Виявлено, що основними перешкодами розвитку велотуризму в Україні є відсутність системного державного підходу, недостатня координація між органами влади та місцевими громадами, обмежене фінансування, низький рівень інформаційної підтримки, недосконала інфраструктура, а також недостатня культура поведінки учасників дорожнього руху. Крім того, в Україні досі бракує чітких стандартів облаштування веломаршрутів, зручних стоянок, місць технічного обслуговування велосипедів та безпечних умов для пересування.

Порівняльний аналіз досвіду країн Європейського Союзу засвідчив, що успішний розвиток велотуризму базується на стратегічному підході, де велорух розглядається як частина національної політики у сфері транспорту, екології, туризму та урбаністики. У країнах, таких як Нідерланди, Данія, Німеччина, Франція, Чехія та Польща, функціонують державні програми підтримки велотуризму, які включають фінансування будівництва інфраструктури, розробку законодавчої бази, розвиток інформаційних платформ та популяризацію велокультури. Саме комплексність і послідовність дій дозволили цим країнам створити ефективну систему взаємодії між державою, бізнесом і громадськістю.

Європейські практики демонструють, що ефективний розвиток велотуризму можливий лише за умови поєднання інфраструктурних, організаційних та інформаційних заходів. Особливе місце посідає цифровізація галузі — використання мобільних додатків, інтерактивних карт, систем онлайн-бронювання, інформаційних порталів та навігаційних сервісів. Такі інструменти не лише полегшують подорожування, а й формують єдиний інформаційний простір між туристами, операторами, місцевими органами влади та бізнесом.

На основі аналізу європейського досвіду розроблено рекомендації щодо розвитку українського велотуризму. Серед них:

- розроблення Національної стратегії розвитку велотуризму України з урахуванням принципів сталого розвитку;
- створення єдиної карти веломаршрутів із інтерактивною навігацією та туристичними об'єктами;
- впровадження державних і регіональних програм фінансування розвитку інфраструктури;
- інтеграція велотуризму у систему екотуризму та зеленого туризму;
- стимулювання приватних інвестицій у створення велосипедних хабів, пунктів прокату, сервісних центрів;
- проведення інформаційно-просвітницьких кампаній із популяризації велокультури та безпечного пересування;
- розвиток міжнародної співпраці, зокрема участь України у проєктах типу EuroVelo.

Впровадження зазначених заходів сприятиме не лише формуванню розвиненої інфраструктури, а й створенню сприятливого соціального середовища, де велосипед сприйматиметься як повноцінний засіб пересування, відпочинку та пізнання.

Отже, розвиток велотуризму в Україні має стати важливим елементом державної політики сталого туризму, який поєднує екологічність, економічну ефективність і соціальну доступність. Орієнтація на європейський досвід дозволить створити комфортну систему велоподорожей, підвищити рівень безпеки, покращити туристичний імідж країни та сприяти інтеграції України до спільного європейського туристичного простору.

Таким чином, велотуризм може і повинен стати потужним драйвером розвитку українських регіонів, інструментом просування національної культури, історії та природної спадщини, а також складовою екологічно відповідального способу життя. Перспективи розвитку українського велотуризму є значними, і їх реалізація вимагатиме спільних зусиль держави, місцевих громад, бізнесу та

громадських організацій. Реалізація цього потенціалу сприятиме створенню позитивного іміджу України як сучасної, комфортної, екологічно орієнтованої та туристично привабливої європейської держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балашова Р.І. Організація діяльності туристичного підприємства : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2012. 184с.
2. Бойко М. Економічні інтереси туристичних підприємств: методичні основи оцінювання та реалізації. *Вісник КНТЕУ*. 2011. №1. С.31-40.
3. Босовська М.В. Інтеграційні процеси в туризмі : монографія. К. : КНТЕУ, 2015. 832 с.
4. Босовська М.В. Концепція інтеграційного розвитку туристичних підприємств. *Економіка & держава*. 2015. № 3. С. 43-47.
5. Бунтова Н.В. Кадрове забезпечення галузі туризму з урахуванням міжнародного досвіду. К. 2005. 278 с.
6. В Україні затвердили велосипедні державні стандарти. URL: <http://avk.org.ua/ukrajinizatverdyly-velosypedni-derzhavni-standarty/>.
7. Ведмідь Н.І., Сідлецька І.Ю. Проблеми інформатизації рекреаційної та туристичної діяльності в Україні: перспективи культурного та економічного розвитку. Трускавець, 2000. 275 с.
8. Веломапа. Велосипедне місто: вебсайт. URL: <https://cutt.ly/9hZmRHB>
9. Велотуризм в Україні: поради, маршрути, спорядження. URL: <http://velomozg.com/typy-i-vidy-velosipedov-polnyj-spisok>.
10. Власов А.А. Велосипедний туризм. К., 2014. 243 с
11. Галасюк С.С. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2013. 178 с.
12. Герасимчук В.Г. Стратегічне управління туристичним підприємством. Графічне моделювання. К. : КНЕУ, 2000. 360 с.
13. Горбенко М. Вплив велосипедного туризму на здоров'я школярів. *Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення* : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. Львів, 2006. С. 178 – 180.
14. Горбенко М. І. Велотуризм, як спеціалізований вид туризму України. URL: <https://studfile.net/preview/8145333/>.

- 15.Громадський прокат велосипедів Nextbike Україна. URL:
<https://www.nextbike.ua/uk/>
- 16.Дітц М. В. Сучасні напрями і перспективи вело туризму в Україні. *Молодь в науці: здобутки, проблеми, перспективи зб.* Тез доповідей Міжн. Наук . інт-конф., м. Харків, 2019 р. Харків : РВВ ХТЕІ КНТЕУ, 2019. С. 120 – 122.
- 17.Дядечко Л.А. Суть та особливості управління підприємствами туристичної сфери. К. 2015. 220 с.
- 18.Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2007. 224с.
- 19.Єсіпова К. Автоматизація бізнес-процесів туристичних підприємств. Вісник КНТЕУ. 2011. №6. С.24-35.
- 20.Іванова В.В. Концептуальні підходи до управління туристичних підприємствах. *Актуальні проблеми економіки.* 2016. № 3. С. 151-156.
- 21.Кифяк В.Ф. Організація туризму. Чернівці: Книги ХХІ, 2008. 344.с.
- 22.Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці: Книги-ХХІ, 2003. 300 с.
- 23.Кіптенко В. К. Менеджмент туризму. К.: Знання, 2010. 502 с.
- 24.Коваленко Ю.О. Конкурентоспроможність України як об'єкту міжнародного туризму. *Економіка: проблеми теорії та практики.* 2012. Випуск 380. С.375-379
- 25.Кудла Н.Є. Маркетинг туристичних послуг: навчальний посібник. К.: Знання, 2011. 350 с.
- 26.Любіцева О.О. Методика розробки турів. К.: Альтерпрес, 2008. 346 с.
- 27.Мальська М.П. Міжнародний туризм і сфера послуг. К. : Знання, 2008. 661 с.
- 28.Мальська М.П. Організація та планування діяльності туристичних підприємств: теорія та практика : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2012. 248 с.
- 29.Мальська М.П. Туристичний бізнес: теорія та практика : підручник. 2-ге вид., перероб. та допов. К. : Центр учбової літератури, 2012. 368 с.

- 30.Мельниченко С.В. Інформаційні технології у туристичній індустрії : підручник. К. : КНТЕУ, 2011. 280 с.
- 31.Мельниченко С.В. Менеджмент підприємства туристичної індустрії : Навч.-метод. посібник. К : КНТЕУ, 2007. 218 с.
- 32.Михайліченко Г.І. Організація туристичних подорожей : навч. посібник. К. : КНТЕУ, 2011. 392с.
- 33.Пестушко В. Український туризм у контексті глобалізації: сучасний стан і перспективи. *Теорія та методика*. 2017. № 11-12. С. 42-43.
- 34.Писаревський І.М. Організація туризму: підручн. Харків, 2008. 541 с.
- 35.Резнікова В. Туристичний продукт: товар чи послуга. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. №10. С.64-69.
- 36.Свида І.В. Сучасний стан, актуальні проблеми та перспективи розвитку вітчизняного ринку туристичних послуг. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Ужгород, 2023. № 28(3). С. 64–69.
- 37.Сокол Т.Г. Основи туризмознавства: навчальний посібник. К., 2016. 276 с.
- 38.Стратегічний розвиток туристичного бізнесу : монографія. К. : КНТЕУ, 2010. 596 с.
- 39.Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: монографія. К.: Київський національний торговельно-економічний університет, 2009. 463 с.
- 40.Трофімук К.В. Основні вимоги до професійної діяльності фахівців туризму. К. 2012. 202 с.
- 41.Туристичні ресурси велотуризму. URL: <https://irp.te.ua/>
- 42.Туроперейтинг : підручн. Тернопіль: Економ. Думка ТНЕУ, 2017. 440 с.
- 43.Чорненька Н.В. Організація туристичної індустрії : навч. посібник. 3-тє вид., доп. і перероб. К. : Атіка, 2009. 392 с.
- 44.EuroVelo – офіційний сайт. URL: <https://en.eurovelo.com/>

